

Biblioteka
SAVREMENA KNJIŽEVNOST

Knjiga 223

Vladimir Radić

**JEDNA VEDRA DRAMA
I JEDNA POMALO TUŽNA
KOMEDIJA**

Алма

Beograd, 2017

SVETOST PORODICE

Koliko su se život, i civilizacija uopšte, promenili od vremena nastanka antičke drame, kao jedne od najzahtevnijih književnih žanrova, nije potrebno ni razmatrati, jer svedoci smo koliko ubrzani tempo življenja, sa svom tehnikom i tehnologijom – od kompjutera i interneta do visoko sofisticiranih oružja za masovno uništenje – nesumnjivo doprinosi dramtizaciji i dramatičnoj slici svakodnevlja. Tu i takvu sliku, kontrasta, protivrečnosti, konfliktne realnosti, pretočio je Vladimir Radić u svoju novu knjigu *Jedna vedra drama i jedna pomalo tužna komedija*, koju krasi dva dramska teksta: *Vera* i *Veče u Briselu*.

Sam naslov drame *Vera*, dvojakog je značenja, ne samo zbog ličnog imena glavne protagonistkinje, zbog njenog religijskog zanosa, nego i zbog (ne)vere svekolikog građanstva, mnogih lobija, mafija svake fele i korumpiranih političara, čije je blago zemaljsko, otuđeno od svake božanske primisli. Otud Verina bogobojažljivost deluje, gotovo, nestvarno, ali sasvim uverljivo i

prigodno, protkana zlatastim odsjajem monumentalnog zdanja – katedrale *Sagrada Familia*.

Radnja je smeštena u Barselonu, a verovatno se ne bi mnogo razlikovala ni da je smeštena u bilo koji veći grad Evropske unije, u koje su odlazile izbeglice sa Balkana, a koji (gradovi) se sada bore sa novim, *crnim* talasom migracija i sve ono što one sa sobom nose: ograde, bodljikave žice, siromaštvo... „Zemlja čuda, puna stanova bez ljudi i puna ljudi bez stana“, slikovito opisuje Radićev glavni junak Miloš, tu neshvatljivu, neprihvatljivu simbiozu raskoši i ništavnosti ljudskih života, gubitka dostojanstva zarad mrvica sigurnosti, opstanka.

Nakon raspada Jugoslavije i ratnih strahota, Vera i Miloš u potrazi za boljim životom nastanjuju se u Španiji, pronalaze posao u struci, ali ispod svojih kvalifikacija: Miloš, arhitekta, radi kao tehničar na gradilištima, Vera, lekarka, radi u privatnoj klinici kao viša medicinska sestra.

Taj nesklad savremenog društva, koje je opterećeno protivrečnostima u svim sferama života, kao da se ruga vrednostima koje su nedrile generacije vekovima unazad, pa na sve načine pokušava da izdigne izopačene i amoralne, bolesne i naprasno obolele. Otud i bolnica u Radićevoj predstavi, koja je centralno mesto dramskog zapleta, kao metafora obolelog društva, u čijoj se prizmi, kroz taj mikrokosmos, preliva sva nepodopština dehumanizovanog establišmenta. Zaverе i teorije

zavere. Ko tu koga kontroliše? Ko odlučuje o životima? Ko odlučuje ko može (sme) da živi, sa dozvoljenim i nedozvoljenim supstancama? Sve se otrglo kontroli, pa oni koji bi prema slovu prava i pravdi, božanskoj, moralnoj i svakoj drugoj, mogli i morali da odlučuju, čute – zastrašeni, dok *gospodari rata* sveopšteg, bahato gaze staze budućnosti. I kao što Bob Dilan u pesmi kaže: *Vi ste posejali najgori strah/ Koji je ikad mogao biti posejan/ Strah da se decal/ Na svet donesu.../* (prev. aut.) govori da je taj isti strah „proganjao” ali u isto vreme i podražavao Veru, majku, u nastojanju da očuva i zaštititi porodicu, pre svega sina Srđana, čija je uloga u drami naizgled mala, sudeći prema broju replika, a u suštini je najznačajnija – naglašava svetost porodice.

A sa druge strane... Nema druge strane! Sve je isto, unisono. Kao kontrateg trebalo bi da bude medicinski tehničar Huan Garsia, koji, za razliku od Vere, nije stranac u svojoj zemlji, bez obzira na to što postoje unutrašnje nacionalne tenzije, i kada kaže: „Odlučio sam da te stvari uzmem u svoje vlastite ruke. (...) Ja sam oruđe svog dela”, na momenat se učini da će svoj gnev, svoj stav pretočiti u delo, raskrinkati misteriozne pojave, iznenadne smrti, ali već samo pojavljivanje vlasnika klinike dr Šulca, tu priču privodi kraju. „A Jezus se prilagodio, prihvatio reforme, opametio se. Uvideo je prednosti lepe plate, lepog radnog mesta, sve u slu-

žbi uspešnog vlasnika klinike”, zaključuje razočarano Miloš, sa dozom cinizma i rezignacije.

Na kraju, ovu pomalo sumornu i onespokojavajuću sliku, Vladimir Radić će spasonosnim potezom, načinom da se prevaziđe egzistencijalna teskoba, osvetliti vedrom, detinje jednostavnom poentom, nakon koje ostaje otvoreno pitanje, da li u današnjem vremenu neoliberalnog kapitalizma, samo decu krasi osećaj za pravdu i čin hrabrosti.

Vesna Denčić

Vera

drama u dva čina prema priči *Sagrada Família*¹

---

¹ Objavila IK „Alma“, Beograd, 2015.

Lica:

Srdan, osnovac

Vera, njegova mati, lekarka, radi na klinici „Šulc“ kao viša medicinska sestra

Miloš, njegov otac, arhitekta, radi kao tehničar na gradilištima

Huan Garsia, medicinski tehničar na klinici

Dr Hesus Ernandes, mladi lekar-stažista na klinici

Dr Šulc, vlasnik klinike

Donja Dolores Alvares Sančes, bolesnica

Medicinska sestra

Inspektor policije

Radnja se odvija u Barseloni

PRVI ČIN

Polutama. U daljini sirena vozila hitne pomoći, približava se, onda udaljava. U jednom delu pozornice pojačava se svetlo. U taj osvetljeni deo ulazi Vera u odeći medicinske sestre, zastaje.

Vera (*nervozno, za sebe*):

– O Bože blagi, danas novi slučaj! Još jedan! Šta je ovo? Šta se ovo kod nas dešava?

U drugom delu pozornice polako se pali svetlo, jedna medicinska sestra sedi na stolici, dr Hesus Ernandes (s lecarskim mantilom) stoji pored nje. Njegova ruka počiva na njenom ramenu.

Vera (*ne zna šta bi s rukama, ide dalje, ponovo zastajkuje*):

– Ovaj put neki sredovečni pacijent ... Sa drugog odeljenja. Naš je pacijent i on, svejedno sa kog odeljenja.

Pauza

Naš je on uvek. Jadničak, nakon operacije smešten na intenzivnu negu i priključen na aparate. Operacija rutinska, stanje pacijenta stabilno, pod kontrolom. Reklo bi se, rutina. Nadležna sestra ostala još čitav sat kraj njegove postelje i pošto je stanje pacijenta i dalje stabilno, ode u susednu sobu. Par minuta kasnije, vrati se ona u onu prvu sobu, slučajno, bez nekog posebnog razloga. Možda neka slutnja? Predosećaj ... sumnja? Možda je tamo nešto zaboravila. Kad ona u sobu, na ekranu, ima šta da vidi, srce pacijenta udara kao ludo, nekoliko stotina otkucaja u minutu, a krvnog pritiska ... pritiska gotova da i nema, gotovo na nuli, i sistolni i di-jastolni. Sastavili se. Alarm, reanimacija, injekcija, masaža grudnog koša, još jedna injekcija, dalja masaža. Ali, sve je uzalud, srce staje, pritisak i dalje na nuli, sasvim na nuli, spasa nema. Gotovo je. Kraj! Neverica. Sestra ne može da objasni tu naglu promenu, to nekontrolisano treperenje srčanih zalisaka, taj neočekivani pad pritiska, i fatalni završetak. Kraj? Kako kraj? Zašto kraj? Prestravljena, izgubljena, nemoćna, u uglu ... A ja, ja kao da sama sedim umesto nje. (*Sestra kraj Hesusu Ernandesu briše suze*). O, Bože!

Hesus Ernandes (*sestri*):

– Da li je i on bio kod reanimacije?

Sestra klima glavom, potvrdjuje.

Vera (*gleda prema njima, uplašeno*):

– Bože, o kome oni to? O kome? Bože ...

Osvetljenje kod sestre i Hesususa polako se gasi. Vera izlazi.

Pauza

Popodneвно svetlo. Iza pozornice graja, čuju se dečiji povici.

Jedan dečiji glas:

– Srd-han! Srd-han!

Drugi dečiji glas:

– Srd-žan! Srd-žan! Od zidara Sagrade² sin!

Dečiji glasovi u horu:

– Od zidara sin! Srd-han! Srd-žan! Srd-han! Srd-žan! Od zidara sin! Od Sagrade, od Sagrade ...

Smeh. Graja.

---

² *Sagrada* (špan.) – sveta

Na pozornicu utrčava Srđan. Majica na njemu pocepana, kosa raščupana, na čelu velika crvena mrlja. Zadihan, izvlači kaiš iz svojih pantalona, vitla metalnom kopčom kaiša visoko iznad glave.

Srđan (*ljutito*):

– Čekajte, majku vam vašu. Dobićete vi svoje! Samo da vas ja malo ... Stan' tamo! Stan'!

Srđan, i dalje vitlajući kaišem istrčava sa pozornice.

Pauza

Večernje svetlo. U jednom delu prostora postelja u drugom delu sto, na stolu laptop, dve čaše za vino i flaša. Ulazi Miloš, uključuje laptop, lupka po tastaturi. Ulazi Vera. Po strani, na podu Srđanov kaiš. Vera ga podiže, vrti u rukama, onda sklanja.

Vera (*poluglasno, leđima okrenuta Milošu*):

– Mogla bih ... (*zastaje neodlučno*)

Pauza

Ali šta? Uzdah da pomenem? Jedva čujan ... Prozračnu senku kod uzglavlja bolesničke postelje da po-

menem? Zelenu liniju, pravu i mirnu. Gluvo doba noći? Plavičastu prazninu? Neodređenu slutnju? Pacijenta s drugog odeljenja da pomenem? Šta ... Nema tu ... da bi se moglo ... Ništa. Ili Srd-žana? Zidara ... Sagradu ... Ne. Ništa. Tlapnja ... priviđenje ... (*Odmahuje, šeta nervozno po sobi*).

Miloš nagnu iz čaše, lupka zamišljeno prstom po ekranu.

Miloš (*pokazuje na ekran*):

– Vera, vidi, molim te, pogledaj ljude na ovoj slici. (*Vera prilazi*). Reci, šta vidiš?

Vera:

– Neke ljude ... I travu ... Ogradu ...

Miloš:

– Neke ljude? Bele ljude u beloj, sportskoj odeći na divno negovanom terenu za golf. A u pozadini neki drugi ljudi ... (*U pozadini scene pojavljuje se senka visoke žičane ograde*). Crni, tamnopusi, u dronjcima ... samo desetak metara dalje, na vrhu visoke bodljikave ograde. Tamni ljudi koji se spremaju da skoče na ovu belu stranu. Jedan od igrača golfa, to je neka mlada žena, okrenula se prema crncima na ogradi što štrči do neba, gleda ih začuđeno, štap joj zastao u vazduhu, loptica čeka,

saigrač pokazuje na lopticu, njemu je ograda iza leđa, ili on hoće da mu je ograda iza leđa, da je ne vidi, ali žena gleda pravo u te ljude na toj ogradi ... (*Gnevno*) Eto, i to nam je naša lepa Unija. I Španija. I njena, po neizmernim nadama čuvena Melilja³! (*Vera se odmaće, ode u drugi deo prostora*). Pričaju nam o rušenju Berlin-skog zida, slave neke svoje godišnjice, pričaju nam o slobodi kretanja, trabunjaju o pravima, dele sami sebi i sebi sličnima Nobele, a oko nas dižu sve nove, sve višlje, sve duže ograde. Od Španije do Bugarske, od Baltika do Jadrana. Uzor im valjda ona lepota na granici sa Meksikom.

Pauza

Miloš doliva iz flaše. Napolju vetar. Miloš ugasi laptop, sklopi ga, utonu u misli. Vera u jednom delu pozornice priprema postelju za počinak.

Vera (*poluglasno, za sebe*):

– Ta ovo je naša nova zemlja. Bolja, sigurnija, toplija. Normalnija ... Zar nismo rekli, samo da Srđan odra-

---

³ *Melilla* (špan.) – kolonijalni, sredozemni španski grad na tlu Maroka odvojen trostrukom, veoma visokom žičanom ogradom od Maroka, cilj mnogobrojnih emegranata iz Afrike koji žele azil u EU.

ste ovde, ovde da se školuje, jedan dan ovde i zaposli, nađe nekoga, bude srećan. Nikada da se ne vrati u onaj mrak tamo dole ... Ni on, ni mi.

Senka visoke žičane ograde u pozadini scene se gubi. Na pozornici se polako gase svetla.

Pauza

Polutama, nazire se postelja. Dopire huka vetra. Čuje se crkveno zvono – jedan, dva. Jedna prilika se pridiže sa postelje.

Vera (*poluglasno*):

– Ah noć ... Još je noć. Na budilniku sitne brojke, mora da je zora blizu. Jurnjava, miris lekova, linija na ekranu seče, povici ... San ... samo san, težak i vreo. Kao pred kišu. (*Pali lampu pored svoje strane kreveta. Seda na ivicu kreveta. Pored nje Miloš, okrenut leđima, spava*). Moj špansko-srpski rečnik ... Mora da je ostao u bolesničkoj sobi ... vratila sam se nazad.

U drugom delu pozornice pali se slabo svetlo, nazire se bolesnička postelja i bolnički aparati, jedna prilika nadvila se nad posteljom.

Zbog rečnika se vratila. A u sobi ... u sobi moja pacijentkinja nije sama, više nije sama. Neka senka ... To Huan Garsia stoji pognut kraj njenog uzglavlja. Huan? Zašto Huan? Odakle ... Nisam primetila da je ušao. Me-ki su đonovi na našoj klinici ...

Svetlo iznad bolesničke postelje pojačava se. Vidi se ekran, linija na ekranu. U postelji donja Alvares. Prilika što se bila nadvila nad posteljom – Huan Garsia, okreće se Veri.

Huan Garsia:

– Hej, Bera, vidi, naša pacijentkinja nema pritiska. Brzo, reanimacija!

Vera, bosonoga, diže se sa svog kreveta, prilazi hitro bolesničkoj postelji u drugom delu pozornice. Huan snažno pritiska grudi pacijentkinje. Vera joj pridržava glavu. Huan pritiska grudi, popušta ih, pritiska, popušta.

Vera (za sebe):

– Radi snažno, možda previše snažno. Zašto pritiska tako snažno? Na monitoru linija rada srca ... ah, ravna je. Huan pritiska snažno. Zašto je linija ravna a alarmni ton se ne čuje? Pritiska snažno, suviše snažno ... i odjednom ... da, odjednom ... linija više nije ravna,

ne, nije. Na ekranu prvi skokovi, mali i onda veći, sve višlji, višlji, višlji, sve veći. Da!

Huan Garsia pritiska, vrhovi linije na ekranu poskakuju, Huan Garsia okreće dugme pored ekrana, piskutavi ton alarma oglašava se, vrhovi linije sve su ravnomerniji. Ulazi dr Hesus Ernandes, dežurni lekar.

Huan Garsia (*uzbuđeno*):

– Nije bilo pritiska. Dijastolni, sistolni ... ništa, nula. Izjednačili se. (*Huan Garsia snažno pritiska grudi pacijentkinje, Vera mu stavlja ruku na rame, povlači ga, Huan Garsia i dalje pritiska grudi*).

Hesus Ernandes (*gleda ekran*):

– Dosta s reanimacijom. Dovoljno je. Pritisak se vratio. Evo ga. (*Veri*) Zar ne, dovoljno je?

Vera:

– Dovoljno je, sto dvadeset sa osamdeset, otkucaji sedamdeset.

Huan Garsia prestaje s reanimacijom.

Huan Garsia (*oduševljeno*):

– Spasli smo je. Spasli. Mi smo je spasli! Spasli smo je. Ljudi, ona je spasena! Živa je! Živa! (*Poskakuje od uzbuđenja*). Ona diše! Diše ... diše ...

Vera se vraća do bračne postelje u prvom delu pozornice, seda na ivicu kreveta. Svetlo kod bolesničke postelje se gasi, postelja, ekran, donja Alvares, Huan Garsia, dr Hesus Ernandes – gube se u tami.

Vera (*zamišljeno*):

– Zašto je ventil na cevčici za infuziju bio isključen? Zašto je alarmni ton na ekranu bio isključen? Zašto se ništa nije čulo?

Pauza

Dr Hesus i ja smo uzeli malo krvi za analizu. Za svaki slučaj. Za svaki neobičan slučaj. Sačekala sam da Huan izađe i predložila Hesusu tu analizu, pogledali smo se, nije bilo potrebe da se dalje govori, razumeli smo se, uzeli smo ampulu krvi našoj pacijentkinji i ja sam je odnela laborantu. Ono za ton i za ventil Hesusu nisam spomenula. Prvo da vidimo šta će laborant reći.

Miloš (*naglo, bunovno*):

– Vreme je?

Vera (*trže se*):

– Ne, još je rano. Noć je. Spavaj.

Miloš:

– A ti? Zašto si ustala?

Vera (*začudeno*):

– Ja? Nisam.

Miloš:

– Kako nisi? Sediš na krevetu.

Vera:

– Ništa ... Samo se okrećem na drugu stranu. Spavaj. (*Popravlja svoje uzglavlje, leže. Gasi svetlo*).

Pauza

Milošev glas:

– Ne spavaš?

Verin glas:

– Skoro sam zaspala.

Milošev glas:

– Reci, Vera.

Verin glas:

– Šta?

*Pali se svetlo na Miloševoj strani kreveta. Miloš se pri-
diže.*

Miloš:

– Reci.

Vera seda u postelji, Miloš je zagrlj.

Vera:

– Ah ... jedna srčana aritmija, neki zastoj, sasvim neočekivano ... Moja donja⁴ Alvares ... prošle noći ... Odjednom ... kolaps. Ili reanimacija srca ili će donja odmah tu, na licu mesta, koliko ovog časa, istog trena, tu pred nama izdahnuti. A samo pola sata pre toga činilo

---

⁴ *Doña* (špan.) – gospođa.

se da je njeno stanje ohrabrujuće. Donja jeste u komi, ali u stabilnoj. Koma je veštačka, namerno je izazvana posle operacije koja je bila uspešna. Sve je pod kontrolom. To se tako radi. Rutina. Rad srca miran, ravnomeran, normalan ... bam-bam, bam-bam, bam-bam. I onda odjednom, samo desetak minuta kasnije ... odgađanja više nema ... neizbežno dolazi. Neumitno je tu. Kolaps ... kraj. Kako kraj? Zašto kraj? Huan Garsia je tu, odmah zatim stvori se i Hesus. Trka, očajnička borba protiv vremena koje izmiče, curi, ističe i osipa se, kruni se, nema ga više, a svaka sekunda korak je bliže onom neumitnom, onom neizbežnom, konačnom, neopozivom. I svaki otkucaj koji je izostao ... i taj ambis koji se otvara ... i širi se ... zjapi, i onda masaža, injekcije, i ponovo masaža. Takve scene ... U sred noći, pri kraju dežurstva. Posle napornog dana ... Kao iznenadni mlaz lede ne vode niz gola leđa ... (*Strese se*). Ružno. Ružan posao. (*Povlači pokrivač prema sebi, umotava ga oko sebe, steže*). Ali ... izvukla se. Donja Alvares ponovo diše. Huan više oduševljeno, ona diše, ona diše! Kakva noć ... (*Miloš leže u postelju. Otkriva se i pokriva drugačije, povlači čaršaf, jastuk*).

Miloš (*jetko*):

– Misliš ... kod mene je bolje?

Vera:

– Znam ... nije. Nisam trebala ... Ali ... pitao si. Žao mi je da sam te probudila. Da te nisam probudila, ne bi pitao. Spavajmo, sutra se radi.

Miloš:

– Radi ... Da, radi se. Radi. Uvek se radi. Mi uvek radimo. Samo radimo.

Vera (*gleda na budilnik*):

– Da odspavamo još ovo malo ...

Miloš (*ponovo seda u postelji, gleda svoje ruke*):

– Kod mene ... drugačije je to. Taj neki rad, posao. A opet nekako... isto je. Isti vrag, samo drugačije upakovan. Projektovati i nadgledati izgradnju kojekakvih garaža i pomoćnih zgrada za bogate Švabe, oko Barse-lone, ili tamo na Majorci, samo da bi im se prodala preskupa Hofman-vrata za garaže ili pomoćne zgrade. I preskupe roletne i preskupi prozori za njihove vile. Sve od Hofmana, sve od metala, ili kao da je od metala, sve čvrsto i jako, ili izgleda kao da je čvrsto, izgleda kao da je jako, a ja znam tačno šta je ispod te sjajne pokrivke, ispod oblande. I sve je na dugme, i sve je na daljinski upravljač, i sve je poslednja reč tehnike, sve se programira, sve je bezbedno, sve je sigurno, sve je pouzdano.

A ja znam gde je proizvedeno, ko to montira, za koliko para montira ... I šta ako se neko dete zaigra ispod takvih vrata, a ona programirana da se baš tada zatvore, da se zabrave? Ili se sama od sebe zatvore? Šta ako neko popije koju više pa se neoprezno maši daljinskog upravljača, ili sedne na njega, a žena na prozoru? Šta ako izbije požar, a vrata ne mogu da se otvore? Znao si šta može da se desi a ipak si pomogao da se ugradi, da se zaradi. Hofman je neumoljiv, Hofman hoće što više vrata, svuda vrata, što više prozora sa roletnama, što više roletni, sve što se da zatvoriti, sve što se da zaključati, sve što se može spustiti i zakočiti, programirati, sve da je Hofmanovo. I tako ... san neće na oči. Prevrćeš se kao da si na žeravicama. (*U pozadini scene pojavljuje se silueta katedrale Sagrada Familia*⁵). Zar umesto za Hofmana ne bi bilo lepše raditi na novim, još nedovršenim, vitkim, maštovitim, filigranskim tornjevima Sagrada Familie. Ovde, u Barseloni. Zar sam postao arhitekta zbog nekih Hofmanovih vrata i zbog nekih Hofmanovih prozora i zbog nekih Hofmanovih roletni? Izgleda da jesam. Šulc i Hofman plaćaju, a Katalonci ... ah, Katalonci ... oni ne puštaju nikoga ko nije njihov da radi

---

⁵ (katal.) Temple Expiatori de la Sagrada Família – Hram Oproštaja svete porodice – nezavršena katedrala u Barseloni, turistička atrakcija

na Gaudijevoj⁶ katedrali, na Sagrada Familii. Kao da je samo njihova. Vrag da ih nosi! (*Silueta katedrale u pozadini scene se gubi*).

Vera:

– Nije sve tako ... Ima kod nas na klinici i vedrih trenutaka. Zamisli, mene su prozvali „Bera“. (*Smeje se*). Kad Španci mogu da pišu „vino“, a kažu „bino“, jer Vuka nisu imali, onda im sestra Vera dođe, sestra Bera.

Miloš (*pogleda vedro Veru, nasmeja se*):

– Bera ... Bera ... Znaš, Bera, Hofman formira jednu grupu za nove poslove, kamere za nadzor objekata, alarmne uređaje, reflektore koji se pale ako se neko u blizini kreće, minijaturne helikoptere ... dronove. S minijaturnim kamerama i prenosom slike. Snimanje i u najcrnijoj noći, ako je potrebno. Infracrveno područje ... Budućnost. Da i ja pokušam da se priključim toj grupi? (*Zabrinuto*) A opet arhitekta ... a to je sve neka električna, elektronika ... aerodinamika, optika. Nadzor. Opšti nadzor. Kako ću?

---

⁶ Antoni Gaudi – katalonski arhitekta „modernisime“ iz 19/20. veka

Vera:

– Možeš ti ... Možeš ti jako mnogo! Preguraćemo mi sve ovo. Zajedno smo. Ništa nije nemoguće, ako mi ... Pregurali smo mi i gore.

Miloš (*uzima Verinu ruku*):

– Doktorka Vera ... Zna Šulc da si ti doktorka, zato mu i trebaš. A mene zovu „Milos“. I još razvuku ono „i“ kao harmoniku, pa ispadnem neki „Miiilos“. Znam, nije lepo raditi kao sestra kad si doktorka, ali neće to tako zauvek. Šulc je obećao ...

Vera:

– Nije baš da je obećao ...

Miloš:

– Dobro, nije. Ali nagovestio jeste.

Vera:

– Da, zaista ...

Miloš:

– Neko je prodao ampule, neko je dao injekcije, neko je zaradio, neko ponovo diše, a jedna dobra doktor-

ka ne može da spava. Tako je to. A sada neka dobra doktorka bude pametna i neka ipak spava. I svi oni ostali, manje dobri spavaju. Spavajmo i mi.

Svetlo pored kreveta se gasi. Napolju huka vetra.

Pauza

Tiho je. Čuju se otkucaji sata sa zvonika neke crkve. Razdanjuje se. Zvoni budilnik.

Vera:

– Zvoni ... zvoni ... To budilnik zvoni. (*Budilnik prestaje da zvoni*). Neko ga je zakočio. Miloš ... Miloš ga je zakočio.

Miloš polako ustaje, izlazi iz sobe. Vera seda na ivicu kreveta.

Vera:

– Sivilo dana prikrada se ispod zavesa. Kao da se paperje magle razliva našom nevelikom sobom. Krevet, ormarići pored kreveta, papuče na podu. Ponedjeljak. Novi dan, nova sedmica, a sve isto. (*Ustaje iz kreveta*). Treba buditi Srđana. Obući se. Pripremiti doručak. Posle ... svako na svoju stranu. Neko na put pa na po-

sao, neko na kliniku pa na dežurstvo, neko u školu, ma kako mu bude, svako krst svoj da ponese. Šta je meni? Šta ja to ... Ta u krstu je spas. U krstu je izbavljenje. Treba biti smeran, skrušen treba biti, i skroman, iskrena srca. Bez zle primisli. Treba kleknuti, sklopiti dlanove i zahvaliti se treba. Vera, zahvaliti!

Vera se krsti, izlazi. Prostor se zatamnjuje.

Pauza

Dan. Hodnik ispred vrata WC-a. Kroz vrata ulazi dr Hesus Ernandes, s druge strane hodnika dolazi Vera. Osvrću se.

Hesus Ernandes:

– Nema nikoga.

Vera (pokazuje list papira):

– Evo, u krvi donje Alvares, povišen nivo kalijuma. Tako kaže laborant, tako kaže analiza krvi. Odakle taj kalijum? Ranije kalijuma u toj količini nije bilo, nivo kalijuma bio je normalan.

Hesus Ernandes (*iz džepa svog lekarskog mantila vadi zamotuljak, otvara ga*):

– Bera, pogledaj, prazne ampule giluritmala⁷. (*Pokazuje ampule Veri*). I gde sam ih našao?

Vera (*nesigurno*):

– U našoj kliničkoj apoteci?

Hesus Ernandes:

– Lepo bi bilo ... (*odmahuje*) ali ove ... ove su plivale u wc-šolji. U wc-šolji u muškom wc-u! Ovde gde zalazi samo naše osoblje. Šta su dve prazne ampule giluritmala radile u jednoj wc-šolji na ovoj klinici?

Vera:

– Neko je pokušao da ih se reši, ali pritisak vode nije bio dovoljan?

Hesus Ernandes:

– Po svemu sudeći ... Neko kome se žurilo pa nije proverio da li je voda odnela prazne ampule.

---

⁷ Gilurytmal® – lek uskog područja delovanja na srčanu aritmiju sa opasnim nuspojavama u slučaju predoziranja ili prebrzog venskog ubrizgavanja (tada izaziva visoku koncentraciju kalijuma u krvi)

Vera:

– Misliš da je to ... da je to mogao biti ...

Hesus Ernandes:

– Ne znam ... šta smem da mislim ... Šta je dobro da mislim.

Hesus Ernandes izlazi. Svetlo na pozornici prigušeno. U daljini sirena vozila hitne pomoći, približava se, zatim udaljava. U pozadini scene pojavljuje se velika senka krsta. Vera šeta nervozno, zastaje, podiže pogled visoko gore.

Vera (sklapa ruke):

– Bože naš jedini, i Ti majko božija, i Ti Isuse blaženi, porodico sveta, najmiliji moji, pomozite! Razbistrite pogled moj, i um moj izoštrite, učinite da nađem put svoj ispravan, put istine, put iskrene ljubavi i večnog spasenja. Bože naš na nebesima, moć je Tvoja neizmerna, ali i ljubav Tvoja, isto tako i ona je neizmerna, osećam to. Stavio si me na muke opravdane, stavio si me pred iskušenja razna, mudro, iz samo Tebi znanih razloga, koje mogu da naslutim, ali sada Te molim, ne zbog sebe, ne zbog muža svog, nego Te zbog deteta našeg molim, jer Bože dragi ono dete je i Tvoje dete, kao što su sva deca ovog sveta i Tvoja deca, a ne samo što je Hrist dete Tvoje koje zbog nas grešnika kaznu na sebe

primi i koje zbog nas i umesto nas na krstu razapeto bi i koje sada na tronu nebeskom pored Tebe sedi i osmehuje se, osećam da mi se osmehuje, pomozmi da i ja put svoj prepoznam i da ga sledim, koji je i put Tvoj među putevima tolikim drugim, zaludnim i pogrešnim. Gospode, pomozmi meni bednoj i nedostojnoj da na putu svom, ma koliko taj put tegoban bio, i zamršen, i nejasan, da na njemu činim samo ono što je ispravno, pomozmi da činim samo ono što je Tebi i Tvojjoj porodici svetoj milo a da se o druge ljude ne ogrešim, jer i oni su deca Tvoja. O Bože, sumnjati ... greh je to veliki. Sumnja vodi na stranputicu, vuče u blato i u močvaru, u beznade i propast. Osećam to, osećam! Oprosti, Bože milostivi, i izbavi me od greha. Amin.

Svetlo na pozornici se polako gasi. Vera i senka krsta gube se u tami.

Pauza

Popodnevno svetlo. Pozornica je prazna. Iza pozornice graja, čuju se dečiji povici.

Jedan dečiji glas:

– Kurvin sin! Ala peče!

Srđanov glas:

– Hoćeš još malo Sagrade? Evo! Nema više da psuješ!

Na pozornicu utrčava Srđan, jednom rukom trlja oči, u drugoj mu ruci doza spreja.

Dečiji glas:

– Vraćaj moj sprej! Dobićeš ti svoje!

Srđan (zadihano):

– Evo, vraćam! Čekaj malo da te Srđa prekrsti! Da mi ne ostaneš tako grešan.

Srđan istrčava mašući dozom spreja kao da pravi krst u vazduhu.

Dečiji glas:

– Uh, peče! Beži!

Iza pozornice neko komešanje, trka, graja, smeh, cika.

Pauza

Večernje svetlo. U jednom delu pozornice postelja, u drugom sto, na stolu laptop, dve čaše za vino i flaša. Miloš lupka po tastaturi laptopa. Ulazi Vera s dozom spreja u ruci.

Vera (*za sebe, u pola glasa*):

– Još jedan dug, predug dan, konačno ... iza mene. Prošao, završio se, nema ga više, gotovo da se završio, ne ponovio se. (*Zastaje*) Naš Srđan ima crvene oči, onaj mangup iz višeg razreda što Srđana zove „Srd-han” i „od zidara Sagrade sin” poprskao ga nečim, ali taj sada ima još crvenije oči, oteo mu Srđan sprej, okrenuo na njega, pfff, pfff, pffffffffff, rekao je ponosno, pokazao dozu biber-spreja. Još će time nekome ... (*Sklanja dozu spreja, gleda na sat*). Kasno je. Miloš se vratio s terena na Majorci.

Pauza

Kako to čudno zvuči ... vratio se s terena. S Majorke. Drugi tamo letuju, provode se, sunčaju, kupaju ... Miloš tamo rinta. Rinta i rinta. Čudan je ovo svet.

Miloš (*rasejano*):

– Srđan? Kažeš nešto za Srđana?

Vera (*Milošu, glasnije*):

– Da, zadaću je uradio. I večerao je, a i poigrao se ... malo. (*Miloš se vrati svom laptopu*). Prekrstila sam ga, poljubila ga iako se mršti na mene. Spava. Hteo je da te dočeka, ali san dečiji ...

Miloš pokazuje na ekran laptopa. Vera prilazi bliže. Zagnezda se u ekran.

Miloš:

– Vidi ovog čoveka koji sedi tu dole, na tim pločicama, na kraju hodnika, u toj polutami. Preko puta njega, dečak. I dečak sedi dole, na tim hladnim pločicama. Deluju ledeno, u toj polutami. Pognuli glave. Ruke im oslonjene na povijena kolena. Iza njih nabacane stvari, vidim ... mašina za pranje veša, frižider, neke kutije, drangulije, vešalice sa odećom, patike, knjige, haos. Sa obe strane hodnika otirači, vrata, stanovi. Tuđa vrata, tuđi stanovi. U jednom od tih stanova bili su i oni, koliko do juče. Evo piše, porodica Estefan. Još jedna porodica izbačena iz svog stana jer nije mogla da vraća kredit. Otac ostao bez posla, rate prispele, banka nemilosrdna, majka ... ko zna gde je sada majka. I ona bez posla. Prosi negde, prevrće po kantama za otpatke na Rambli. Traži da li je njima ostalo išta iza svih onih belosvetskih turista, iza svih onih luksuznih brodova što

krstare od luke do luke, iza svih onih 'Kvin Meri II' i svih onih 'Kvin Elizabet I' i svih onih 'Aida' i svih onih 'Blu Oušn' ili kako se već ne zovu svi oni luksuzni, ploveći gradovi, sa svim onim guzatim Englezima i svim onim trbatim Amerikancima i svim onim pripitim Nemcima. Španija, kraljevina ... Zemlja čuda, puna stanova bez ljudi i puna ljudi bez stana. Po hodnicima, na ulici, po parkovima, u prolazu, usput, na putu za kono-pac, na putu prema groblju. Zemlja vila i luksuznih jahti – i narodnih kuhinja. Vidiš, Vera, ovakvu Španiju hoću da izbegnem. Neću da budem otac sa ove slike. Makar do kraja života radio na nekim garažama. Naš Srđan neće sedeti u dnu hodnika. Ti nećeš sedeti u dnu hodnika. Mi nećemo tako ... nikada!

Vera (*Milošu*):

– Ne, mi nećemo. Mi plaćamo svoje rate. (*Odmiče se, onda poluglasno, na drugu stranu*):

– Do sada. Do sada.

Miloš doliva iz flaše. Ugasi laptop, sklopi ga, utonu u svoje misli. Vera u jednom delu pozornice priprema postelju za počinak. Svetlo se polako gasi.

Pauza

Soba u polutami, nazire se postelja. Dopire huka vetra. Čuje se crkveno zvono – jedan, dva. Jedna prilika se pridiže sa postelje.

Verin glas (*mrmlja*):

– Bože dragi, Isuse mili ...

U pozadini scene pojavljuje se donja Alvares.

Pauza

Svetlo pored kreveta se pali, Miloš se pridiže iz postelje.

Miloš (*začudoeno*):

– Šta ... Vera ...

Vera:

– Ništa ... Žeđ. Toplo je. (*Vraća se do postelje, gasi svetlo*). Tebi nije?

Milošev glas:

– Ne možeš da spavaš?

Verin glas:

– Mogu. Spavaj.

Milošev glas:

– Čuo sam ... molila si se.

Pauza

Svetlo pored kreveta se pali, Miloš seda u postelji.

Miloš:

– Vera ...

Vera (pridiže se, namešta uzglavlje):

– Nekako je toplo ... Tebi nije?

Miloš se diže, onda se čuje zvuk ventilatora. Miloš se vraća nazad u postelju.

Pauza

Miloš (uzme Veru za ruku):

– Donja Alvares?

Vera (potvrđuje glavom):

– Kod donje Alvares povišen nivo kalijuma. Tako kaže analiza krvi. Odakle taj kalijum sad ... odjednom?

Ranije je nivo bio normalan. Izgleda da je u pitanju pogrešan lek.

Miloš:

– Lek?

Vera:

– Da, giluritmal ...

Pauza

Taj može da bude koban. Smeju da ga propisuju i ubrizgavaju samo dobro obučeni lekari, specijalisti. Ni u kom slučaju obično medicinsko osoblje. Glavni sastojak tog leka, Ajmalin⁸ može da izazove zastoj u radu srca, nekontrolisani pad krvnog pritiska ... A dve prazne ampule nađene su u klozetskoj šolji, kod nas, na klinici. Hesus Ernandes ih našao. Pregledam kliničku apoteku, sravnim stanje, pet ampula giluritmala nedostaje. Dve su završile u šolji, gde su ostale tri?

---

⁸ *Ajmalin* – ekstrakt korena tzv. „zmijske biljke“ iz Indije.

Miloš (*pušta Verinu ruku*):

– Opasan lek ... klinika ... klozet ... Hesus-Jezus. Vera, ne znam da li treba u to da se uplićeš. Da li je to pametno?

Donja Alvares u pozadini scene izlazi.

Vera:

– Ali pomisli, šta bi neko ... neko nestručan, ili još gore, neko zlonameran mogao da uradi sa te tri ampule. U pogrešnim rukama one su pravi otrov. A donja Alvares umrla. (*Sklapa ruke*). To je strašno! Strašno! I ta pomisao ... Ta sumnja ... Jutros joj nikakve reanimacije više nisu pomogle. Iako po ranijim nalazima nije trebalo da umre. Kuk je uspešno operisan. Bilo joj je bolje. Jeste da je bila u komi, ali koma je bila veštačka i stanje joj se stabilizovalo. Počeo je oporavak, snaga joj se vraćala. I onda jutros odjednom, nenadano ... pad pritiska, kolaps, kraj. Nikakva nova reanimacija srca nije mogla da pomogne. Kao ni onom pacijentu s drugog odeljenja.

Miloš ćuti, zagledao se u neku tačku ispred sebe. Vera ustaje, ide gore-dole po sobi.

Vera:

– U svakom slučaju, policija se uključila. Razjasniće se to ... valjda. Danas popodne, neki inspektor u civilu, mlad i odlučan, počeo je da postavlja pitanja. Nije sin donje Alvares bilo ko, političar je to ... Pablo Garsia Alvares. Važan je ... iz Madrida. Često na televiziji. Na klinici se šapuće da je upravo on i alarmirao policiju. Svakako ne obožava Barselonu, a još manje Kataloniju. Dobro mu došlo ...

Miloš:

– Eto Vera, zato se ja i pitam, treba li se uplitati u tako nešto. Taj Pablo Alvares se okomio na izbeglice, okomio na migrante, na useljenike, na manjine, na levicu, na beskućnike, na demonstrante, na ulične prodavce, na prostitutke, na karikaturiste, na tamnopute, na Arape, na crnce. Ali makroe ne dira, banke ne dira, pedofile ne dira, korupciju ne dira, brodovlasnike ne dira, korporacije ne dira, Brisel mu zakletva. To je onaj što traži da španski ratni brodovi patroliraju ispred Libije, da potapaju sve brodiće s izbeglicama koje nađu. Taj mrzi sve što dolazi sa strane. Sve bi on to podavio, k'o mačić. Mi ovde imamo privremene dozvole boravka, i privremene dozvole za rad. I ti, i ja. Misli na to.

Vera (*poluglasno, za sebe*):

– Da, sve je privremeno. I mi. Samo Gospod nije. Samo je on večan. Samo nas on štiti od ponora, od propasti. Samo on i niko drugi pod ovom kapom nebeskom.

Miloš (*vrti glavom, namrštio se*):

– I gde su sada te prazne ampule?

Vera:

– Kod Šulca su, njemu smo ih dali. I nalaze krvi, ono u vezi kalijuma. I to smo mu dali.

Miloš:

– Dobro. To je dobro. Dobro da ste to dali Šulcu. A on ... šta kaže?

Vera:

– Sve njemu da prepustimo. Svaku informaciju. Da se time ne opterećujemo. Da ne brinemo. I o tome nikome da ne govorimo.

Miloš:

– Ne?

Vera:

– Ne, nikome. Ja u stvari ... ni tebi ne bi trebala ... Ali opet ... Znaš, čudno je da taj giluritmal prave u Nemačkoj, da je sedište kompanije u Austriji, a u susednoj Švajcarskoj uopšte nije dozvoljena njegova prodaja. Mnogi lekovi iz Nemačke mogu da se nađu u Švajcarskoj, ali taj ne može. Ne daju oni taj lek u svoju zemlju.

Miloš:

– Misliš, ne daju taj otrov. I sad ga Šulc ubacuje ovim Špancima ovde, u svoju kliničku apoteku. Da neki manijak nađe taj otrov i upotrebi ga. Šulcu izgleda ne smeta da mu takve ampule plivaju po klozetским šoljama. Doduše, kad se setim njihove istorije ... Nije to bilo tako davno ...

Vera:

– Malo si preterao.

Miloš:

– Ja ... preterao?

Vera:

– Da, jesi!

Miloš:

– Dobro, ima da ćutim! Ni reči više! Dosta sam govorio. Danas nije poželjno govoriti. Nije. (*Pređe prstima preko svojih usana kao da zatvara cipzar ispred njih*).

Vera:

– Niko nije rekao da treba da ćutiš. Jedno je ćutati a drugo je govoriti pogrešne stvari.

Miloš se ponova zagleda u onu svoju tačku.

Pauza

Miloš pređe prstima ispred usana u suprotnom smeru nego malopre, 'otvori cipzar'.

Miloš:

– Pogrešne stvari ... A ti Vera ... što ti meni pričaš o tim vašim stvarima ... tamo? Sve te pojedinosti ... Zar i to nije pogrešno? (*Miloš ponovo 'zatvori cipzar'*)

Vera:

– I ti pričaš meni kad tebe nešto tišti. Kad ne možeš da spavaš.

Miloš ćuti.

Vera:

– Miloše ...

Miloš prelazi prstima preko brade, preko usana, obraza.

Miloš (muklo):

– Da ... pričam Vera ... pričam ... istina je. A bolje bi bilo ... (*Ustaje iz postelje, ide u drugi deo sobe*).

Pauza

Ah ... Vera, Vera. (*Naglo*). Vera, problem je u meni! Jedino u meni! Svet oko mene nije savršen, i teško da će ikada biti bolji. To je tako, od pamtiveka. Nije to ništa novo. Ali ja sam drugačiji, postao sam drugačiji. To je novo. Zar bih ja nekada govorio ... ne mešaj se Vera, drži se po strani, Vera, pusti to, Vera. A slučaj ozbiljan. Smrtan ishod. A nije morao da bude smrtan, zar ne? Ja bih te nekada hrabrio, gurkao te, podsticao ... A sada ... Vera, nemoj ovo ... Vera, nemoj ono ... Vera, pazi ... Kao da ja nisam ja, nego da je to neko drugi. Neko drugi koji se slučajno, baš kao i ja zove Miloš. Miiilos. A opet ... jesam, ja sam to. Ko bi drugi bio nego ja sam? Samo što ne mogu sebe uvek da prepoznam u sebi. Neki otrov ... Možda zato što ovde, u ovoj Španiji nisam postigao više, mnogo više. (*U pozadini scene pojavljuje se silueta kate-*

drale Sagrada Familia). A trebalo je. Moralo je. Neki jesu. Možda zato vidim samo ono što je loše u ovoj zemlji, u ovom svetu, u ovom poslu, u ovim ljudima, umesto da to vidim u sebi.

Vera:

– Zašto mučiš samog sebe? Nemoj ... Postigao si ti mnogo. Itekako mnogo. Kao malo ko. Seti se naših koji su ostali tamo ... dole.

Silueta katedrale u pozadini scene se gubi. Miloš odmahuje rukom. Vera priđe Milošu, zagrlji ga.

Miloš:

– Vreme je za počinak.

Vera ga poljubi.

Miloš:

– Kad se spava, ne mora ni na šta da se misli.

Idu zajedno prema postelji.

Vera:

– Ne, ne mora.

Spuštaju se na postelju.

Miloš:

– Samo se otplovi.

Vera:

– Da ... otplovi se, otplovi ...

Svetlo se polako gasi. Ventilator i dalje zuji.

Zavesa

DRUGI ČIN

Duboka noć. Menza klinike u polutami. Nazire se šank, tacne, posuđe, sto, nekoliko stolica. Veliki sat na zidu, tri je ujutro. Sa strane prostorije jedna vrata. Huan Garsia sedi i pije kafu. Vera stoji po strani.

Vera (*zamišljeno, za sebe*):

– Uskoro će i jutro, dežurni lekar spava u svojoj sobi, Neka jeza, iako nije hladno ... jedva zaustavljam drhtanje ruku. Kafa jaka, gorka. Doza sa šećerom zaturila se negde, ni mleka nema, ali može i ovako. Mora. Huan ima duboko usečene podočnjake, podbuo je i nekako zgužvan, kako li ja izgledam? Bolje da se ne gledam u ogledalu.

Huan Garsia (*Veri*):

– Bera, to ti je ... da ne poveruješ ... Eto, to ti je. (*Vera dolazi do stola, seda naspram Huana*). Pritisnu te da im sam daš otkaz a istovremeno ti pišu izvrsne karak-

teristike. Kako u svojoj glavi da povežeš te dve suprotnosti? Nepojmljivo. Glava jedna, suprotnosti dve. (*Huan sipa Veri kafu*). Kažu mi tamo, u onom San Sebastijanu, vredan si ti, gotovo da živiš na klinici, kažu, predan si poslu, nesebičan si, i požrtvovan, uvek si tu kad je najteže, i onda mi kažu ... idi, tamo u onom San Sebastijanu mi tako kažu, idi, ne želimo te više, tebe prati neki maler, neka zla kob, šta li. Kolege se žale, plaše se, neće niko s tobom u istu smenu bez stroge naredbe. Bolje da ti nama daš otkaz nego da mi tebi damo otkaz. Evo ti naše preporuke, odlične su, samo ti idi. Želimo ti svako dobro. Idi. Bera, gde je tu smisao? Gde je tu zahvalnost? Lud je ovaj svet. La vida loka⁹. Ili je to bilo zato što nisam Bask? I tako ... odem ja iz tog njihovog San Sebastijana¹⁰ i dobijem ovaj posao, ovde, u Barseloni¹¹. A nisam Katalonac. Razumeš ti to, Bera? Da li je tebi tu sve jasno?

Vera (*za sebe*):

– Opet jeza, spušta se niz leđa, ruke podrhtavaju, pod sto s njima. (*Zavlači ruke pod sto, onda Huanu*). Mislim da razumem. Tamo ... mora da su morali nekog

---

⁹ *La vida loca* (špan.) – Taj ljudi život.

¹⁰ San Sebastian se nalazi u Baskiji, na severu Španije

¹¹ Barselona je glavni grad španske autonomne pokrajine Katalonije.

drugog da prime umesto tebe. Nekoga ko je imao debelu vezu. A ovo ovde ... Šulc ... on je tebe primio zbog tvojih odličnih preporuka. Svako bi te primio. Trebaš mu. Trebaš mu zato što si tako vredan i zato što si tako požrtvovan. Nisu svi takvi kao ti. Ali vidim, ne pridaje ti Šulc zasluženu pažnju. Navikao se on da si ti takav, pa i ne misli na tebe. Zgodno mu tako, zar ne? Jednostavno. Kada te je poslednji put pohvalio pred kolektivom? Ne sećam se. Kada ti je podigao platu? Sigurno odavno nije. Mene je primio zbog mojih odličnih ocena s fakulteta, ali nije me zaposlio kao doktorku nego kao sestru. Iskoristio je moju situaciju izbeglice sa Balkana. Pomogao mi, a iskoristio me. I tebe koriste. Radiš im dan i noć, ti si uvek tu, na klinici. Ne bežiš od teških slučajeva. Spasavaš gde god možeš. Boriš se kao lav. Ali vidim, to se ne ceni dovoljno, da ne kažem ... nimalo. Razumem ja to. Mislim ... razumem ja tebe, ne razumem ja njih. Hoćeš li pokušati tu nešto da promeniš?

Huan Garsia (*širi ruke*):

– A ti, Bera, hoćeš li ti pokušati da promeniš nešto ... za sebe?

Vera:

– Da, imaš pravo ... nije to lako. (*Onda za sebe*). Ah, ruke, proklete ruke, smirite se, smirite ...

Huan Garsia:

– Lako nije, ali ... nije ni nemoguće. Počeo sam ja štošta da menjam još tamo ... (*prezirnno*) u onom njihovom San Sebastijanu. Ali nije još gotovo to ... ta promena. Taj lav ... kako ti reče. Bera, zamisli, žena ti se porađa, tvoja žena, ne bilo koja, nego tvoja, porođaj se komplikuje, ženu priključuju na kojekakve uređaje, stiže novorođenče, uzvrteli se oko njega, uzvrteli se oko nje, na kraju novorođenče ne diše, ne bilo koje, tvoje novorođenče, novorođenče koje nije dobilo ni onu sasvim malu, onu najmanju, onu sasvim sitnu, malecku šansu da prodiše, makar jednom da udahne, pa da zaplače, da živi, da diše, diše, diše. Ali ono ne diše. (*Umorno*) A ti si tu, pored njih, uz porodilju, i ne možeš ništa da učiniš. Ništa! Ništa ne znaš, ništa ne umeš. Baš ništa. Nisi nizašta. Zla kob. Malerozan. U San Sebastijanu je to bilo. Kod njihovog svetog iscelitelja¹². A tolika druga novorođenčad dišu, žive, postaju klipani, dernjaju se, ciče, jurcaju, razbacuju, lome sve oko sebe, i sada su ... Tu su! Evo ih, svuda su oko nas. Gledam ih svaki dan ... po ulicama, po parkovima, oko vodoskoka. Oni su dobili svoju šansu. Svi oni su dobili. Zašto je to tako? Zašto?

---

¹² San Sebastian u prevodu znači 'sveti iscelitelj'.

Huan Garsia sipa još jednu šolju kafe, nudi Veri, Vera odmahujem glavom, pod stolom pokušava da smiri ruke.

Vera:

– Možda bi bilo dobro da se dobije drugo dete.

Huan Garsia (oporo):

– Drugo dete? Ta mi više nismo zajedno ... Ta žena i ja. Kakvo dete ... To je ...

Vera:

– Možda ipak?

Huan Garsia:

– Ne, šta bih ja s njom? S tom ženom ... Gotovo je to. Od toga nema više ništa. Ništa nije ostalo. Samo grob. (*Huan se stresa*). Samo jedan mali, sasvim mali grob. Ovolicni ...

Huan pokušava da pokaže rukom, Vera ga uzima za tu ruku. U pozadini scene uzdiže se velika senka krsta.

Vera:

– A Svevišnji? Tvorac naš ... moj ... tvoj ... U njemu ljudi nalaze utehu. Onda ni najveće patnje više nisu ...

Huan Garsia (*prekida Veru*):

– Tvorac ... Koji tvorac? (*Izolači ruku iz Verine ruke, odmahuje glavom*). Tvorac čega? Ništavila? Tvorac bez plana? Tvorac haosa? Jada? Bede? Bolesti? Groblja? Ima li tvorca? Treba li čekati nekog tvorca? Ne. Znaš Bera, ja sam odlučio da više nikada ne budem bespomoćan! Nikome da se ne nadam, ni na koga da se ne oslanjam. (*Vatreno*). Ni na koga! Razumeš? Samo na sebe. Jedino na sebe! Odlučio sam da te stvari uzmem u svoje vlastite ruke. (*Podiže ruke, okreće dlanove*). Da naučim kako se to radi. Kako se to tačno diše, šta se tu tačno dešava kada se diše, i onda ... zašto se ne diše. Kako to bude. Da naučim zašto neko može da prestane da diše. Da naučim kako se time vlada. (*Uzbuđeno*). Diše ... ne diše ... ponovo diše! Nikada više bespomoćan! Nikada! I uvek tamo gde treba. Uvek spreman, uvek kompetentan. To je za mene ono što je važno. Ono što je zaista važno. Ne ja sam ... ja u celoj toj stvari i nisam važan, važno je moje delo. Delo! Moje delo! Ja sam oruđe svog dela.

Vera:

– Reci mi više o tom ... delu. O oruđu.

Huan Garsia:

– Tu je najvažnije ... biti dobro oruđe. Pouzdano, neumorno, uvek tu. Sve dok se diše. (*Huan Garsia zagleda Veru upitno. Klima poverljivo glavom*). Bera ... mi bismo mogli ... možda ... Dobar smo mi tim, ti i ja ... i ja mislim ... I ti u sebi osećaš to isto ... za oruđe? Za to delo ... Vidim da osećaš.

Vrata se otvaraju, ulazi dr Šulc. Senka krsta u pozadini scene nestaje.

Vera (za sebe):

– Šulc ... U ovo doba?

Vera i Huan Garsia ustaju i pozdravljaju se sa Šulcom. Šulc se osmehuje.

Šulc (vedro):

– Radite, radite. U noćnoj ste?

Huan Garsia:

– Tu smo ... Radimo. A i vi ste navratili, i vi radite. Nije teško da se radi, teško je kada ne može da se radi.

Šulc (*tapše ga po ramenu*):

– Dobro je da ima takvih ljudi. Sreća je to za nas.

Huan Garsia opet seda. Šulc nasu sebi kafu, sede pored Huana Garsie. Vera zagleda svoje ruke, mirne su. Seda i ona.

Huan Garsia:

– Još da prođu ovi nesporazumi ...

Šulc:

– Ne sumnjam. Proći će. U to uopšte ne sumnjam. Ovo je privremeno. Mi ovde imamo vredne, sposobne ljude. Požrtvovane ljude. To je ono što je trajno. Sve ostalo je koješta. Nihts¹³! Nada¹⁴! Te nekakve navodne sumnje biće razvejane kao što vetar razveje maglu. (*Otpi malo kafe*). Mi radimo kako treba i mi se držimo zajedno. Samo je to važno. Sve će biti kako treba. Onako kako je bilo do sada biće i od sada. Nema potrebe da išta menjamo. Dobar smo mi tim ovde, ovako zajedno. Nema bolje klinike od ove ovde. Niko nije uspešniji, niko ne posluje bolje.

---

¹³ *nichts* (nem.) – ništa.

¹⁴ *nada* (špan.) – ništa.

Svetlo u tom delu pozornice se polako gasi, pali se u drugom delu. Tu dolazi Vera.

Vera (*gleda svoje ruke, prekrsti ih, trlja nadlaktice*):

– Opet jeza ... jeza ...

Iza Vere pojavljuje se Miloš.

Vera:

– Huan je bio sasvim blizu onog trenutka kada se kaže istina, kada se želi istina. Istina ... i onda se pojavi Šulc. I onaj trenutak prođe, Huan se povuče. Ništa više o odluci, ništa više o oruđu, ništa o delu. Kad je Šulc otišao Huan je promenio temu, popio je kafu do kraja i otišao na svoju stranu, valjda kući. U neku svoju jazbinu.

Miloš:

– Nije to slučajno. Razumeju se ta dvojica. Toga se treba otarasiti ... tog slučaja. Jednostavno zaboraviti. Tu je sam đavo upleo svoje prste. Nismo mi ovde da ispravljamo njihove krive Drine. Neka ih oni sami ispravljaju ako hoće. Mi na njihovoj Drini, kakva je – takva je, moramo da se održimo, da plovamo a ne da potonemo.

Miloš izlazi. Ulazi donja Alvares, polako prolazi iza Vere.

Vera:

– O Bože, oče naš na nebesima, vidiš li šta se ovo događa? Zar je ovo volja Tvoja? Zar to može biti volja Tvoja? (*Donja Alvares izlazi*). Mora da se tu neko drugi upleo. Neko zao i naopak vuče konce, presuđuje, preseca, zateže omču, gura u ponor. Ona žena zbog koje sam se Tebi molila, donja Dolores Alvares Sančes umrla je i počela je uzbuna, za sada interno. Nije zato što je ona bila mlada, mlada nije bila, nego zato što je ona majka važnog političara iz Madrida, kabaljera¹⁵ Pabla Garsie Alvaresa, a izbori se bliže. Uticajan je on i važan, može mnogo toga da pokrene, mnogo toga da zakoči, mnogo toga da preokrene, mnogima vrat da slomi. Na našoj klinici komešanje, dolazila je i policija, pitanje je dana kada će o tome i televizija da bruji. Doktor Šulc i njegova bratija iz Barselone utišavaju i kočē koliko mogu, jer donja je bila Madrilenja¹⁶, a takve ovde ne vole mnogo, ali neće moći za stalno da se ćuti, da se prikriva i zataškava. Donja je imala tumor, operisana je, operacija rutinska, nije bilo komplikacija, stanje je bilo stabilno. A onda iznenada, ono večē, sasvim neočekivano, bez ikakvog vidljivog povoda, nema pulsa, srce stalo. Usledila je brza intervencija, reanimacija, srce počelo ponovo da kuca, puls i pritisak se normalizovali, stanje

---

¹⁵ *Caballero* (špan)– gospodin.

¹⁶ *Madrileña* (špan.) – žena rodnom iz Madrida.

ponovo stabilno. Zašto je došlo do zastoja nije jasno, ali, donja se izvukla. Izvukla? Dan kasnije opet nema pritiska, opet nema pulsa, opet trka, ponovo reanimacija ... i kraj! Ovoga puta nikakva reanimacija nije pomogla. Kako to? Zašto to? A doktor Šulc, Bože moj jedini, u svom kabinetu, u četiri oka ...

Iza Vere se pojavljuje Šulc.

Šulc:

– Fera, Vi ne bi, ako bi eventualno primetili nešto što se, može biti Vama učini neobičnim, nešto što ne razumete ... to poverili nekome van naše ustanove? A ni u samoj ustanovi, sem meni lično, diskretno ... Vi sigurno ne bi želeli da ugrozite poverenje koje sam imao u Vas kad sam Vas ovde primio. Kad čovek samo pogleda koliko ljudi danas, i to dobro obrazovanih ljudi, mladih i perspektivnih ljudi, Španaca, Katalonaca, ovde u sred Španije traži posao ... Velika je sreća kad čovek dobije posao. To je danas glavni loto-zgoditak. I pametan je onaj koji ume da ne izgubi taj zgoditak. Da ga ne proćerda.

Šulc izlazi.

Pauza

Iza Vere se pojavljuje inspektor. Prilazi polako Veri.

Vera:

– A inspektor, Bože moj mili, Bože moj jedini, inspektor je tu, policija je počela istragu, njuška naokolo, zapitkuje, zagleda, inspektor mi kaže, sami smo, gleda me ispitivački, sumnjičavo ...

Inspektor (*stavlja ruke na Verina ramena, okreće je polako prema sebi, zagleda joj se u oči*):

– Senjora, senjora, Vi ... Vi ne bi nešto neobično, što se, moguće je ... ovde događa, a Vi to primetite, Vi to ne bi zatajili, prećutali. Zar ne da ne bi? Vi sigurno ne bi na tako lakomislen način reskirali svoj povoljan status gosta u našoj lepoj, sunčanoj kraljevini ... gosta koji radi ovde u našoj kraljevini i koji želi da zadrži svoju radnu dozvolu u našoj kraljevini, da zadrži svoju privremenu dozvolu boravka, zar ne? Danas nije nimalo jednostavno dobiti posao, a nije ga jednostavno ni sačuvati. Kad čovek samo pogleda koliko stranaca danas ovde kod nas priželjkuje neko radno mesto ...

Inspektor izlazi. Iza Vere se ponovo pojavljuje Miloš.

Miloš:

– Ne znam da li taj bog postoji ... Pre bih rekao da đavo uređuje ovaj bezdušni svet oko nas. Neko ko je jako zao i ko je jako krvožedan. Životinje i biljke jedu se međusobno, onda mi ubijamo i jedemo te iste životinje i te iste biljke i još se pride ubijamo i međusobno, zbog parčeta zemlje, zbog svežnja novčanica, zbog različitih bogova, zbog izopačenosti, zabave radi. Koliko se samo ratova vodi, evo sada, ovog trenutka. I u tome svemu najviše stradaju oni slabi, nedužni, bespomoćni, naivni, prevareni. Treba smo pogledati sve te izbeglice. Koliko ih se udavi u Mediteranu. Koliko ih umre na putu. Koliko je tu dece ... Nije li to delo nekog demona? Gde je tu bog, gde je tu oličenje ljubavi, oličenje razumevanja i milosti? Popovi bi rekli, putevi gospodnji nedokučivi su. Da njima. Pojma oni nemaju. Glavno im da žive u svili, okruženi zlatom, da se voze mercedesima i mlažnim avionima, da stoluju u palatama i da ih dvore kraljevski. Ja tu, za razliku od njih pre vidim delo nekog demona nego nekog božanstva.

Miloš izlazi. U pozadini scene velika senka krsta.

Vera (*prekrsti se*):

– Reči Miloša bogohulne su, poreći se ne može, ali šta ako u njima ima zrnice istine? Šta ako je demon u nama samima? U našem srcu? I u srcu sveštenika? U svakome od nas vlastiti demon? I u svakoj životinji, i u svakoj biljci. U vodi, u vazduhu, u zemlji, u travi, u lišću. I u meni? I u tebi? O Bože ... Bože ... Porodico sveta...

Svetlo na sceni se polako gasi. Tamno je.

Verin glas:

– Zaustaviti infuziju. Okrenuti ventil na pumpi, lako je to. Ugasiti ton, ubrizgati sadržaj ampule. I muke prestaju. Malo koprcanja ... i gotovo. Smiraj. Ah šta ... ? Vera, Vera, o čemu ti ...? A šta ako oni sami to žele? Šta ako sami tako odluče. Zar on nije nagovestio ... tu želju ... njihovu. I svoju.

Pali se lampa pored kreveta. Vera seda na ivicu. Miloš, okrenut leđima spava.

Vera:

– Znoj, zgužvan čaršaf, zagušljiv vazduh, zbrka u glavi ... neki polusan. Nešto ružno između sna i jave. Java je bolja, mnogo bolja ... (*Ustaje iz postelje, šeta nervo-*

zno po sobi). „Telemadrid“ i „Barcelona TV“ u svojim bulevarsko-senzacionalističkim emisijama na različite načine izvestile su o nesretnom slučaju, o našoj klinici, i o njenom šefu i vlasniku doktoru Šulcu. Prvo „Telemadrid“. Za „Telemadrid“ glavno je bilo to što je zadesilo jednu dobru Madrilenju, donju Alvares na tamo nekoj sumnjivoj klinici u Barseloni kao i o istrazi koja je usledila. Ubrzo se oglasila i „Barcelona TV“. Za „Barselonu TV“ najvažnije je bilo to da su neosnovane sumnje, podgrejane sa strane, i iz zle namere u potpunosti razvejane i da je klinika čiji šef i vlasnik, iako stranac, decenijama živi i radi u Kataloniji, dobro vlada katalonskim jezikom i oženjen jednom Katalonkom s kojom ima blizance, Huana i Hansa, da je ta njegova klinika u znak sećanja na donju Alvares donirala pozamašnu sumu za dalju izgradnju Sagrada Familie i da će jedan vitraž u novom delu katedrale biti posvećen pokojnoj donji koja je veoma volela Barselonu. To je posle preneo i „Taragona-radio“ kaže Miloš. Tu je emisiju čuo na Majorci. Miloš ... Miloš diše mirno i duboko. Miloš ... Ja imam Miloša. Ja imam Srđana. Ja imam posao. Zarađujem. I Miloš radi. I on zarađuje. I Srđan ide u školu. Zar je to malo? Zar je malo onih koji bi se sa mnom rado menjali?

Vera se prekrsti. Vratila se u krevet. Gasi lampu pored kreveta.

Pauza

Veče, soba, sto. Na stolu bokal sangrije¹⁷ i dve duboke čaše. Vera stoji po strani. Miloš sipa piće u čaše, poziva Veru rukom, nudi joj čašu s pićem. Vera se snebiva, onda ipak prilazi, uzima piće.

Miloš (*vedro*):

– E, danas sam bio kod Šulca, na Majorci. Završili smo s onim vratima na njegovoj garaži. (*Miloš kucne Verinu čašu*). Čujem ga s terase, telefonira u dnevnoj sobi, vrata i prozori otvoreni. Govori na nemačkom. Govori uvijeno, ali naslućujem, ma siguran sam, radi se o tu nekom novcu, radi se o Švajcarskoj. Radi se o porezu u Španiji i o Šulcovom novcu u Švajcarskoj. Ne zna Šulc da ja razumem i nemački. Razumem dovoljno. Posle ... izađe i on na terasu, otvorio pivo, dva piva, gleda sigurnosna vrata koja smo postavili, gleda prozore, isto sigurnosne, koje smo ugradili, sve solidno, reprezentativno, nudi i meni pivo. Govorimo kasteljano¹⁸. Kažem, eno ona vila dole, levo od ona dva visoka stabla, to je sledeći posao za firmu Hofman. Tu vilu je nedavno ku-

---

¹⁷ *Sangría* (špan.) – ledeni koktel od vina, voća, limuna i soka

¹⁸ *Castellano* – zvaničan jezik kojim govori većina stanovnika Španije. Razlikuje se od katalonskog, baskijskog i galicijskog jezika.

pio neki Rus, kažu za dva milion i dvesta, oprema je dalje, ulepšava, dao je da se unese novi nameštaj, sve koža i puno drvo, siguro namerava da je preproda, da zaradi. Ne liči na nekoga ko bi živeo ovde na Majorci, uvek dolazi sam i uvek na kratko. Liči na nekog trgovca, kupujem-prodajem. Danas ih zovu investitorima. To nije loše uloženi novac, dva, dva i po miliona, proširenje, doterivanje, možda još dvesta-trista hiljada, ako je i toliko, onda malo čekanja, malo strpljenja, i posle, ode cena na tri, tri i po miliona. Može da se pogleda kod „Engela i Felkersa”¹⁹ koliko je kvadratni metar s takvom opremom. Dobra zarada. Potražnja nije mala. Šulc me gleda, pije svoje pivo. Vidim, čip mu se u glavi aktivirao, dobio impuls, pa sabira, pa oduzima, pa množi, množi, diže na kvadrat. Hofman ima u ponudi nešto novo, kažem. Otvorim laptop, pustim onaj film o navlaci za bazen sa elektromotorom i sa senzorima. Tako nešto diže cenu nekretnine.

U pozadini pozornice pojavljuje se Šulc. U ruci mu flaša piva.

---

¹⁹ *Engel & Völkers* (nem.) – firma sa sedištem u Hamburgu prisutna u 39 zemalja na pet kontinenata koja prodaje licence za pravo na preprodaju nekretnina, jahti i aviona.

Šulc:

– Interesantno. Napravite dobru ponudu.

Miloš:

– Sa porezom? Ili, onako ... na crno?

Šulc (*osvrće se oko sebe*):

– Čemu porez? Ko ovde danas plaća porez?

Miloš (*Veri*):

– Eto ... tako, ostasmo u poslu sa tvojim Šulcom.
Hofman i ja, Hofmanov potrčko.

U pozadini pozornice Šulc naginje iz svoje flaše.

Vera:

– Ne bih rekla da si ti neki potrčko.

Miloš:

– Ah, sve je to tako daleko od Sagrada Familie.

Vera:

– Vredan si, uporan, stići ćeš ti i do Sagrade.

Miloš:

– Znaš da te Šulc pomenuo?

Vera:

– Mene?

Miloš:

– Da, tebe. Zove te Fera. Kaže, dobro radiš.

Šulc (*diže svoju flašu spram svetla, razgleda je*):

– Zadovoljni smo. Vaša Fera radi dobro. Videćemo šta možemo da uradimo u vezi nostrifikacije njene diplome. Samo da nastavi da radi tako kao što je radila do sada. Da bude solidarna s našom klinikom.

Vera: (*poluglasno, za sebe*):

– Solidarna s klinikom?

Miloš (*Veri*):

– Zar to nije dobro?

Vera:

– Solidarna s klinikom? Zar neko ko radi dobro, kako Šulc kaže, zar taj samim tim ... svojim radom nije solidaran sa onim za koga radi?

Miloš (začudoeno):

– Misliš da to kod njega ima neko drugo značenje?

Vera (nesigurno):

– Ne znam. Šta ti misliš?

Miloš:

– Možda se treba pričuvati onog kalcijuma ...

Vera:

– Kalijuma. Misliš to je biti ... solidaran?

Miloš:

– Kalijuma ... Možda. Ali može da znači i ... biti spreman da se radi i kad je praznik i kad je nedelja. Da se radi uvek kad je pacijenata mnogo a osoblja malo. Biti uvek pri ruci. Biti dobrovoljac. Možda za njega 'biti solidaran' znači, stajati na raspolaganju uvek kada je to za kliniku važno.

Vera:

– Kako je Šulc došao na to? Da me uopšte spomene. O čemu ste govorili pre nego što je došao do moje diplome?

Miloš:

– Ne znam baš svaku rečenicu ... Redosled ... Mislim da smo pre toga govorili o .... o onoj navlaci za bazen. Tako je. O senzorima. Čemu senzori služe. O elektromotoru ... kilovatima. Da, o tome. O tim tehničkim stvarima.

Vera:

– I onda on tako ... odjednom o meni? Iz čista mira.

Miloš:

– Pa ... da, bez nekog naročitog povoda ... Ili prelaza. Znaš kako idu oni razgovori uz pivo, smoltok²⁰.

U pozadini pozornice Šulc naginje iz flaše.

Vera (ironično):

– Onako ... bez obaveza.

---

²⁰ *Smalltalk* (engl.) – površan razgovor bez nekog dubljeg smisla, brbljanje.

Miloš (*oprezno*):

– Ne, nisam to mislio. Ono o nostrifikaciji zvučalo je ozbiljno. Kao obaveza koju on oseća prema tebi.

Vera:

– Kao i ono o solidarnosti?

Miloš:

– Ne, to o solidarnosti ... to je zvučalo nekako drugačije ... Kao nešto usput. Nešto sporedno. Nevezano za nostrifikaciju.

Pauza

U pozadini scene pojavi se dr Hesus Ernandes, prolazi polako iza Miloša i Vere, pozdravi se sa Šulcom, onda izlazi.

Miloš (*zasta, zamisli se, lupnu kažiprstom po čelu*):

– Spomenuo je stažistu. Šulc je spomenuo onog vašeg stažistu. Da ... ne tebe, nego onog ... kako ...

Vera:

– Doktora Hesususa?

Miloš:

– Tako je, njega, Hesususa.

I Šulc u pozadini izlazi.

Vera:

– I onda ... o meni?

Miloš:

– Ne, onda o solidarnosti, i o solidnosti. Zato i kažem, sve je bilo ... usput. Nevezano. Uz pivo. Znaš već kako to ide ...

Vera (*poluglasno, za sebe*):

– Tako znači.

Miloš:

– Taj stažista se nešto primirio, zar ne? Ne spominje više kalcijum, ne spominje više prazne ampule, ne spominje on više ništa.

Vera:

– Kalijum? Ne. U stvari ... ne znam. Nismo više govorili o tome.

Miloš:

– Kalcijum ... kalijum, svejedno. Ne spominje on ništa. Još je na klinici?

Vera:

– Da. Primljen je za stalno. Nije više stažista.

Miloš:

– Vidi vidi, snašao se vaš Hesus-Jezus²¹ Uklopio se on. Ne smeta on nikome. Pametan. Ne ide uz dlaku. Ima diplomu, ima lepo radno mesto, ima redovnu platu, ima instrumente, rentgen, ampule, pilule, nije više tamo neki nadržilekar iz Galileje koji dodirom leči sirotinju kao pre dva milenijuma pa da ode na Golgotu da ga na krst pribiju. (*U pozadini scene pojavljuje se velika senka krsta, zatim crveni jezici plamena*). A neće ni da nastrada posle, onda kada se nakratko vratio ovamo na zemlju ... u ovu zemlju, zemlju velikog inkvizitora, španskog kardinala iz Sevilje. Znaš ono kad se Jezus vratio sa nebesa među narod španski pa završio na lomači. Tada je Jezus još bio onaj stari, izvorni, od ranije. Što bi danas rekli, još je robovao prošlosti. I završio na lomači velikog inkvizitora, da ne uzbunjuje narod. Se-

---

²¹ Ime „Jesus“ izgovara se na španskom (na kastiljanu) kao „Hesus“.

ćoš se Ivana Karamazova²²? Čitali smo u školi o toj braći ... o njihovom vrlom ocu. Doduše danas ... danas to ne bi bilo politički korektno, taj njegov povratak ... i ta lomača ... Doduše ne sama lomača, ona je u redu, nego pisati o toj lomači. (*Crveni jezici plamena i senka krsta gube se*). Na taj način pisati ... Krajnje nekorektno. Zaostalo. Netolerantno.

Vera:

– To je bila fikcija. Pesnička sloboda. I radilo se o Srednjem vek. Davno je to bilo.

Miloš:

– Može biti da je fikcija, to je i sam Ivan priznao bratu Aljoši, ali liči mi na ovu Španiju ovde. I na onu s lomačama, iz Srednjeg veka, a i na ovu novu, današnju, s klinikama. A Jezus se prilagodio, prihvatio reforme, opametio se. Uvideo je prednosti lepe plate, lepog radnog mesta, sve u službi uspešnog vlasnika klinike. Globalizacija radi svoje. Kako se ono kaže ... treba biti ... treba biti ... (*Iza scene, sa visine čuje se dubok glas – tu bi smart!*) A da, smart, tu bi smart²³.

---

²² Iz romana „Braća Karamazovi“ Fjodora Dostojevskog.

²³ *to be smart* (engl.) – biti pametan.

Vera:

– Biti pametan ... Šta je tu pogrešno?

Miloš:

– Pogrešno? Ne, ništa. To je smart.

Pauza

Miloš (*za sebe*):

– Ako čovek nije gadljiv ...

Napolju buka, povici, sirene automobila. Miloš odlazi do prozora (koji je okrenut prema publici).

Miloš (*Veri, s prozora*):

– Krenuli su ...

Vera (*još u sobi, drži se podalje od prozora*):

– Misliš da je tako tu, na tom prozoru ... bezbedno?

Miloš:

– Zašto ne bi bilo bezbedno?

Vera:

– Da neko nešto ne podmetne ...

Miloš:

– Nije ovo Baskija pa da podmetne. A nismo ni mi tamo dole, na onoj ulici.

Vera se pojavljuje na prozoru.

Miloš (*pokazuje rukom ovlaš, napolje kroz prozor*):

– Saobraćaj u zastoju, policija sa obe strane ulice. Panciri, kacige, prozirni štitovi, pendreci. Vidi tamo na raskrsnici vatrogasna kola, i kola hitne pomoći, sivo-maslinasta borna kola s mitraljezom, crna vozila s vodenim topovima i rešetkama na prozorima.

Čuje se zvuk helikoptera koji kruži nisko na nebu.

Vera:

– Eno tamo, Avingudom Diagonal²⁴ prolaze demonstranti. Vidi, nose one svoje zastave sa uskim, cr-

---

²⁴ Dijagonalna avenija – jedna od centralnih ulica u Barseloni, svojevremeno planirana kao sobračajnica koja vodi prema Madridu.

venim i žutim prugama i belom zvezdom u plavom trouglu, katalonske.

Miloš (*pokazuje rukom kroz prozor*):

– I nose transparente protiv vlade i protiv poreza koji idu Madridu. Vidi, vidi i ovi ovde se pitaju, di su naši novci?

Poklici (*spolja*):

– Ka-ta-lu-nja! Inde-pendensia! Ka-ta-lu-nja! Inde-pendensia!²⁵ (*Onda brzo*) Katalunja! Katalunja! (*Aplauz*).

Miloš:

– Hoće i oni neku svoju deželu, neku svoju lepu, obnovljenu endehaziju, svoju Bosnu ponosnu, neko svoje multietnički željeno Kosovo. Ako neko sa strane još sve ovo malo onako ... dobronamerno-demokratski zaljulja ... I još ako neka zgodna, mlada ženska nekom važnom predsedniku, neke važne zemlje, ne daj Bože zgodna studentkinja ... znaš već šta uradi onako nisko ... sasvim nisko ... u njegovom kabinetu ... ispod njegovog važnog pišaćeg stola, pa se to objavi u novinama a on demantuje i pošalje neki svoju na-na-na-televiziju ovamo, i pošalje neku svoju Aman-zaman novinarku

---

²⁵ *Catalunya, Indenpedencia* (katal.) – Katalonija, nezavisnost.

ovamo, i pošalje nekog svog Koja-bruka diplomatu ovamo, i podbode svoje vladine organizacije ovde, pa još pošalje neku svoju opasnu babu kojoj samo metla nedostaje pa da poleti, i koja usput voli da kupuje tuđe telefonske mreže za male pare, ode Iberija niz vodu ... Ima začas da postane eks.

Vera:

– A turisti fotografišu li fotografišu ... 'Ej, vidi onog tamo, s trotoara maše zastavom Španije! Svi ga vide! Pa taj je ...

Miloš:

– Taj je hrabar!

Vera:

– Ili šašav.

Miloš:

– Da jedan dan ne završi u Hagu?

Poklici (spolja):

– Ka-ta-lu-nja! Ka-ta-lu-nja! (*Onda brzo*). Katalunja!
Katalunja! (*Aplauz*).

Vera:

– Vidi, iz kolone demonstiranata ... oni mladići, i ona devojka, otimaju mu zastavu, gaze je.

Miloš:

– Sad su dronovi dobrodošli. Policija sigurno snima li snima. Možda je neki dron i Hofmanov ...

Vera:

– Vidi, borna kola se pokrenula. Oni što su istrčali iz kolone vraćaju se nazad. A zastava Španije i dalje leži dole, na trotoaru, niko je ne diže. Borna kola su stala.

Miloš:

– Koji kaos, koja smutnja!

Rasveta se polako gasi. Utišava se ulična buka.

Pauza

Iza scene dopire duhovna muzika sa orgulja. Zatamnjen prostor, u uglu nekoliko sveća. Sa strane, kroz vitraže na visokim crkvenim prozorima dopire svetlo dana. Ulazi Vera, kosa joj pokrivena velom, klekne i prekrsti se.

Vera (*za sebe*):

– Prošla sam Avingudom Diagonal, počišćena je, oprana, kao da ništa nije bilo. Zastava nema, transparenta nema, bornih kola nema, helikoptera nema, policije nema, sve se opet umirilo. Bogu hvala! (*Vera se ponovo prekrsti*). Jutro je, naš je Srđan u školi, Miloš, koji bi sve dao da je sada ovde, svaki dan da je ovde i da radi za Tebe, da Ti širi svodove, da Ti podiže i ulepšava tornjeve, sada gradi tamo gde mora i gde mu daju i gde mu naredi i gde jedino može, a ja u ovoj masi, sa šarolikim svetom, pred Tobom! U miru. (*U pozadini slika ulaza u katedralu Sagrada Familia. Vera u zanosu*). O svetlosti, o moći velika, o mudrosti nedokučiva, ti Tvoji vitki, rascvetali tornjevi uzdižu se visoko u plavo nebo iznad nas i Tvoji široki lukovi oslanjaju se čvrsto i snažno i sigurno i nepokolebivo o ovo sivo kameno tlo pod našim nogama i široke dveri Tvoje ispisane drevnim rečenicama najdubljeg značenja otvaraju se pred nama malim i smrtnim i nedostojnim koji se Tebi večnoj dive, koji Te neizmerno lepu veličaju, koji se iskreno nadaju i koji Ti se svesrdno obraćaju. O kako ovi visoki, koso postavljeni stubovi pridržavaju nastrešnicu koja zaklanja nebo, dva ulazna krila – rasklopljene korice ogromne knjige, dva krila – milosrdno otvorena. (*U pozadini se pojavljuje slika unutrašnjosti katedrale*). Unutrašnji svod hrama kao da je prozračna kičma, kao da su rebra nekog golemog stvorenja koji se uzdiže iz-

nad razgranatih stubova i ja uranjam i nestajem u toj utrobi, ispod šume kamenih stubova – razgranatih stabala, uranjam u utrobu ispunjenu tihim žamorom vernika, jedva čujnom škripom obuće, šuškanjem tkanina, pomeranjem stolica, blagim mrljama svetlosti što kroz okruglo-cvetolike i izduženo-štitaste vitraže preplavljaju prostor hiljadama nijansi ljubičaste, tirkizne, zelene, i žute, plave, i crvene boje i zavode mirisom malih, smeđih, velikih, svetlih, zagasito-žutih sveća. (*U sredini scenskog prostora polako se spušta raspeće pod baldahinom*). O hrame moćni, reci mi ... šta ako je donja Alvares želela kraj? Ti znaš za donju, ona Ti je darivala veliki imetak. Volela je donja svoj rodni Madrid, ali volela je i Barselonu u kojoj je provela pola života, a od svega u Barseloni volela je danasve Tebe, o moćna, o veličanstvena, o prozračna, o gorostasna. Šta ako je bol donje Alvares bio neizdrživ? Ne podnosi svako bol podjednako. Šta ako je saznanje da si nepokretna, da si stara, da si poslednja iz generacije, da nema više onih usana koje si prvi put osetila na svojim devojačkim usnama, onih ruku koje su te prvi put milovale, da ti mladosti i snage, da ti poleta i ushićenja više nema i da ih više nikada neće biti, da ni onoga s kim si decu svoju izrodila više nema, da si izlišna i svima na teret, šta ako je to saznanje užasno i ako je nepodnošljivo? Zar to nije ono što i mene čeka? Zar to nije ono što sve nas, smrtnike čeka? Šta ako je donja Alvares zaklela Huana Garsiu

da joj pomogne? Da nađe izlaz za nju. Da joj pomogne da nađe smiraj. Zaborav, pravo na zaborav. Ti znaš Garsiu? On je često, još do pre koji dan sedeo eno tamo dole, pored kipa Bogorodice koja u naručju drži malenog Hrista. To je Garsia, on je kod malenog Hrista. Šta ako je Garsia donji obećao da o tome, o tom izlazu neće nikada i da neće nikome ni reč reći? Jer on je oruđe, taj Garsia. Šta onda? Zar donja Alvares svu svoju imovinu nije zaveštala Tvojoj daljoj gradnji? Zaveštala Tvome završetku. Zašto ništa nije ostavila svome sinu? Zašto ništa nije ostavila svojoj ćerki? O tome je i televizija, evo ovde, u Barseloni brujala. Zašto donja Alvares ništa nije ostavila beskućnicima Madrida? A sama je Madridljenja. Nije ostavila ništa ni beskućnicima Barselone. I zašto je započeta i ubrzo potom obustavljena istraga o njenoj smrti? (*U pozadini scene pojavljuje se detalj sa freske „Stvaranje Adama” – dodir božijeg i ljudskog prsta*). Gde je tu milostivi bog? Gde je tu prst tvorca? Ima li tog prsta? Ako ima, čiji to prst svojim prstom dodiruje tvorca? Koga to tvorca stvara? Na čiju sliku i priliku? Ili je to sve samo tlapnja, neka pijana, maglovita, izvitoperena primisao Mikelandela²⁶. Samo šareni ukras na visokom svodu u Rimu. (*Slika dodira prsta u pozadini scene nestaje*). Gde je tu milost božija? Gde je tu providenje?

---

²⁶ Centralno mesto Mikelandelove (Michelangelo di Lodovico Buonarroto Simoni) renesansne freske „Stvaranje Adama” iz 16. veka na svodu Sikstinske kapele u Rimu.

O hrame moćni! O crkvo veličanstvena! Katedralo visoka! Ko se uzdiže do nebesa? Ko se meri sa nebesima? Ti, velika i postojana. Ti se meriš sa nebesima! Koga dograđuju? koga ulepšavaju? koga čine još veličanstvenijom? Tebe grade, Tebe dižu, Tebi se klanjaju, Tebi se dive. Ko ima, imaće i više. Takvoj crkvi kao što si Ti, takvoj katedrali kao što si Ti, takvom hramu kao što si Ti treba dati! Budi nam veća, budi nam višlja, budi nam još lepša, budi nam još moćnija. Tebi se treba obratiti, u Tebi je spas. Zar može biti drugačije? Ne može! Ako je moglo drugačije, zašto se onda neko to 'drugačije' nije ostvarilo? Gde se to 'drugačije' dede, gde se to 'drugačije' izgubi? Samo si Ti ostala! Samo Ti rasteš! Samo Ti, sve si lepša! Samo Ti, puna si ljudi. Evo, moja moćna, evo, moja nebeska, evo moja uzvišena, primi ovaj smotak koji sam za Tebe uštedela, koji sam samo za Tebe izdvojila. I oprost mi da nije više. I dalje radim kao sestra, ali zarađujem, i na Tebe mislim. I moj Miloš, i on radi na onim svojim skromnim zgradama, i tako zarađuje, a o Tebi sanja. U boga nije siguran, ali u Tebe, hrame veličanstveni, u tebe jeste! Sve bi dao da može da Te gradi. I Srđan, sin naš, ne razume se dobro sa drugima, ponekad se zbog Tebe i potuče, braneci Tebe, na svoj, dečiji način, ali ipak, i dalje je u školi. Hvala Ti moćni hrame da primaš ovaj skroman prilog moj, od nas je on svih. Pomozi da bude još i biće još.

Svetlo na pozornici se polako gasi. Duhovna muzika sa orgulja se utišava.

Pauza

Veče, soba, sto. Galebovi krešte, huka grada dopire kroz otkriniti prozor, ventilator zuji. U sobi Miloš pred laptopom. Na stolu flaša i dve čaše za vino. Ulazi Vera. Miloš nasa vino u čaše, nudi Veri. Vera odmahuje, onda izvadi jednu razglednicu.

Vera:

– Stigla mi danas na kliniku. (*Pokazuje razglednicu Milošu*). Vidi, tvrđava pored mora. Stare, dobro očuvane zgrade uzdižu se iza zidina tvrđave, sunce u pozadini zalazi, ispred tvrđave širi se riva osvetljena kandelabrima čije se razlivene siluete oslikavaju u moru. Pogledaj, i palme su tu, na rivi, i brodići se ljuljuškaju na blagim talasima. Melilja. To se Huan Garsia javlja iz Melilje. Raduje se poslu koji je dobio u lokalnoj bolnici, raduje se izbeglicama koje ta bolnica, kad zatreba zbrijava. Šalje puno pozdrava, i rado se seća naših zajedničkih dana na klinici u Barseloni. Ipak su to bili lepi, mada naporni dani piše Huan pod P.S.

Miloš (*uzima razglednicu, razgleda je*):

– Melilja ... Melilja ... Blago crnim izbeglicama u beloju Huanovoj bolnici. Mora da je bela, kakva bi inače bila? Evropska. Premda na otetom parčetu crnog Maroka. Još ako je Huan poneo dovoljno onih Šulcovih ampula ... Ima tamo svima vrata rajska da otvori. Bela vrata onom crnom svetu.

Vera odmahuje glavom.

Miloš (*ironično*):

– To je ona čuvena Melilja. (*U pozadini scene pojavljuje se senka visoke žičane ograde*). Sećaš se one divne slike? Zeleni raj s brižno negovanim terenom za golf, to je za bele, a u pozadini visoka, trostruka, bodljikava ograda, to je za crne. Svakome njegovo. Tu je samo još Huan sa Šulcovim ampulama nedostajao pa da slika raja bude kompletirana. Jedan Huan s ampulama u Melilju, drugi sa puškama u Afriku²⁷, po lavove i slonove, a crnci iz Afrike – šta briga crnce za lavove i za slonove, nego oni misle, Huan kod nas jurca za lavovima i za slonovima, ne pazi on na svoje kraljevstvo, 'aj-

---

²⁷ Huan Karlos I (Juan Carlos Alfonso Víctor María de Borbón y Borbón-Dos Sicilias) – kralj Španije koji je abdicirao 2014. i za koga su u sred španske ekonomske krize organizovani izuzetno skupi, luksuzni safariji na krupnu divljač.

mo mi tamo i tako ... nagnuli crnci via Melilja u Španiju, pod režim belog, lepšeg života. Pa ko pređe sve one bodljikave ograde u Melilji i preživi sve one Huanove ampule, molim lepo, nek' izvoli na plantaže voća i povrća diljem sunčane Španije. Stižu novi robovi. Pardon ... crni građani.

Vera (*širi ruke*):

– Ti opet ... Zašto ti uvek moraš tako?

Miloš (*isto tako širi ruke, naginje glavu*):

– Sve mi se čini ... zbog lovaca. Vidiš, ovi ovde imaju svog velikog lovca, kralja Huana prvog. A i mi smo imali jednog velikog lovca, uz to još maršala! Naš je bio Drug prvi²⁸! D veliko, a ono prvi treba pisati kao rimsko jedan. Drug prvi. Pričao je moj stari često o njemu, a i tvoj, onako u pola glasa, iza zatvorenih vrata. Naš veliki lovac nije bio baš pravi maršal, više nekako a ... usro ... ugarski kaplar, a nije bio baš ni neki pravi kralj, mada se uselio u beli dvor. Ali živeo je, a bogami i lovio baš kao da je pravi-pravcati kralj. Ali odora na njemu maršalska! Kako mu je stajala! Našem drug–kralju, Drugu prvom, doživotno ustoličenom. Naputovao se Drug, nagledao se sveta, nauživao žena, nauživao je-

---

²⁸ Drug I.

la i pića, napuštao skupih cigara, prokrstario morima i okeanima uzduž i popreko, nauživao svojih ostrva na Jadranu, nauživao svog plavog voza i svoje bele jahte, nalovio se divljači, a dobio je i silna odličja. Sve kako i dolikuje beloj maršalskoj uniformi jednog dičnog kralja. Radio je koliko je mogao a uzimao koliko mu je trebalo. On je prvi od nas stigao u onaj komunizam. Vile, jahte, vozovi, limuzine. Kako je samo lepo odatle mahao radnim masama. A da mu je u tom raju trebalo ... trebalo mu je, jer hvala bogu, odnosno hvala darvinizmu, dugo je poživeo. Neki kažu, beše to naše najbolje doba. A neki drugi opet kažu, beše to njegovo najbolje doba. A neki treći dodaju, čak je i budućnost tada bila mnogo bolja nego što je danas. I jedan dan stvarno, eto nje, stiže ta bolja budućnost. Nahrupi ona. Ostavi naš drug-kralj, drug prvi, najveći sin naših zbratimljenih naroda lep poklon, celo svoje drug-kraljevstvo, sa svim tim zbratimljenim svetom, doduše drug-kraljevstvo nešto mu malo u dugovima i nešto mu malo izdeljeno, ali naoko još celo i naoko odlučno da do daljeg s njegovoga puta ne skrene. On lepo pod našu zbratimljenu zemlju, a mi još lepše pod režim vraćanja njegovih dugova. E onda se njegovi drugovi-dvorjani počеше dogovarati ko kome koliko duguje. Ko kome ima šta da vrati. Ko je šta popio a ko nije platio. A i oni sa strane, iz drugih prijateljskih nam zemalja, onako dobronamerno počеше da dele savete. Ovo treba ovako, a ono

onako, inače ... nema novih kredita. Na dvoru pokojnog nam drug-kralja nastaje komešanje, diskusija, graja, dreka. Pa se onda i pobiše međusobno. Sećaš se, malo pre toga, postasmo čak i pioniri našeg drug-kralja. Drug-kralj na onom svetu, a mi postali njegovi pioniri na ovom. Čudo neviđeno. A mi, nezahvalni pioniri skrenusmo, strugnusmo s njegovog puta i dođosmo čak ovamo, kod drugog kralja, isto tako velikog lovca. A opet, s druge strane, kad bolje pogledaš, da mi, pioniri iz lovačkog drug-kraljevstva nismo došli ovamo, u ovo plemićko-lovačko Huan-kraljevstvo koje je, vidi čuda, isto pomalo u dugovima i isto pomalo izdeljeno, samo što mi to onda nismo znali, ovi iz Huan-kraljevstva došli bi kad-tad po nas. Eno ih, samo što nisu stigli tamo odakle smo mi nedavno pobjegli, kucaju im na vrata, kucaju. Lupaju. U raj svoj zovu. Za rukav ih vuku, malo im i ruku u rukavu zavrću. Onako ... dobronamerno. Sve za njihovo dobro. Betoven je davno sročio prigodnu, prijateljsku muziku za tu rajsku priliku. Znaš ono ... tam-tam-tam-tam, dam-dam-dam-dam, tam-tam-tam-tam, daj-daj-daj-daj. (*U pozadini se čuje deo Betovenove „sudbonosne“ 5. simfonije*). Pa sve glasnije, sve prodornije, sve gromkije, uši da zagluši. Prava grmljavina. Stiže ona tamo, na zapadni Balkan. Zapadni je ono, kažu.

Vera:

– Miloše molim te, tiše. Probudićeš Srđana. (5. *simfonija se utišava*).

Pauza

U pozadini se čuje „Oda radosti“ iz Betovenove 9. simfonije.

Vera (tiho):

– Neka vrsta himne Evropske Unije je vedra „Oda radosti“²⁹, a ne zlokobna „sudbonosna simfonija“.

Miloš (tiho, u pola glasa):

– Istina je, u pravu si, prvo ide „Oda radosti“. Ali ta je samo za one njihove novokomponovane vođe što se nadaju Briselu, i Strazburu. Nadaju se briselskim platama, briselskim limuzinama, briselskim vilama, briselskom lobiju. A ostalima ... e, njima ima da zasvira zlokobna simfonija. Svima onima koji ostaju tamo dole, kod kuće, na zapadnom Balkanu, dugove da vrate. Jer dugovi ko dugovi, nabujali, rastu li rastu. Mora jednom neko i da ih vrati. Neće valjda oni što su u Briselu i Strazburu. Imaju oni važnija, demokratska posla. Beto-

---

²⁹ Deo Betovenove 9. simfonije.

ven vamo, Betoven tamo. Oslušni malo šta to potmulo grmi u onoj nekada velikoj Britaniji, u Francuskoj, ovde u Španiji, tamo u Italiji, na Kipru, a u Grčkoj ... njih da i ne pominjem. Ne zvuči baš kao neka vedra „Oda radosti“. Ne zvuči ...

Ventilator zuji.

Pauza

Vera (*prevrće razglednicu u rukama*):

– Da odgovorim Huanu? Nešto da mu napišem? Sigurno bi se obradovao. Ta i on je božiji stvor.

Miloš (*živo*):

– Da stvor. Stvor-tvor. Mogla bi. Zašto da ne. On tebi razglednicu odande, ti njemu razglednicu odavde. Evo ova je dobra, vidi, razglednica Sagrada Familie. Završena! Gotova Sagrada! (*U pozadini scene pojavljuje se silueta katedrale Sagrada Familia*). Vidi samo kako su je lepo retuširali, uklonili sve dizalice oko nje, uklonili sve skele i zaštitne mreže, kao da je sasvim završena. Ne moraju dalje da grade, gotova je. Vidi samo kako se plavi nebo iznad njenih vitkih tornjeva. I nebo iznad Sagrada Familie ... i ono završeno–savršeno. Lepa budućnost. Plavičasta. (*Silueta katedrale se gubi*). A Huanu

... e, njemu piši ovako ... Dragi moj Huane, dobro je za tebe što si otišao iako nama ovde nedostaješ. Bez tebe je dosadno, nema živosti ni komešanja. A ja, evo, ovde ostala pa nikome ne nedostajem. Šulc nije održao svoje obećanje – i dalje radim kao obična sestra. Džaba meni moja lekarska diploma. Kako Španci kažu „džaba“? Pa-
ra nada? Ne, to nije dobro, to znači „za ništa“, mada nije daleko od istine. Moramo videti kako Španci kažu „džaba“. Možda „gratis“? Ne, „gratis“ znači „besplatno“, nije to isto što i naše „džaba“.

Vera:

– Šulc nije ništa obećao.

Miloš:

– Nagovestio je! Nekoliko puta!

Vera:

– Nije to isto.

Miloš:

– Možeš dalje Huanu da napišeš kako ti muž Miii-
los, vrli arhitekta i dalje radi na garažama, na vratima i na prozorima, i na roletnama, ali kod nadzorne tehnike ne, nije on za to, a ne puštaju ga ni do svoje presvete, katalonske katedrale. A i završena je ona, evo sam po-

gledaj ovu moju lepu razglednicu. Nema tu više ništa da bi se radilo.

Vera:

– Miloše, na razglednici nema mnogo mesta za pisanje.

Miloš:

– A ti mu onda napiši lepo pismo, a lepu razglednicu priloži. A da, možeš da spomeneš i kako se Srđan dobro bije u školi. Lepo bije.

Vera:

– Miloše ... pusti Srđana.

Miloš:

– Pa ... i ne bije se. Znaš šta sam mu juče našao? Elektrošoker! 'Ej, elektrošoker! Može njime nekoga dobro da drmne. S nogu da obori. Pitam ga, Srđane, šta je bre ovo? A Srđa, tako ga sada tamo zovu, tako je tražio, a oni ga sad svi odreda slušaju, kaže, skupio njegov razred evre, popriličnu svotu, nabavili šoker, dali ga njemu, baš njemu i sada niko u školi, ni na školskom dvorištu, a ni oko škole ne sme krivo da ih pogleda, a kamo li da ih pipne. Eto, to piši Huanu, ni da pipne. A pod P.S. ... pod P.S. možeš da napišeš kako se njega,

Huana, i njegovih sjajnih reanimacija i dalje živo seća svo osoblje na Šulcovoj klinici. A pacijenti ... izgleda da je u prošlosti bilo dosta pacijenata s nešto više kalcijuma ... ili kalijuma, jak onaj švapski lek. Efikasan. Al' pacijenti k'o pacijenti, pod zemljom su, spokojni i ćutljivi, niko se ne buni, dobro im, ne moraju da plaćaju za struju, ni za grejanje, gladni nisu, ne gledaju televiziju, ne moraju na izbore, imaju svoj mir. I na Šulcovoj klinici svi su ćutljivi, svi spokojni, i niko se ne buni, svi u miru, niko nije gladan. Pa mili Huane, ostaj nam i ti spokojan i u miru i pri dobrom apetitu u svojoj lepoj Melilji.

Vera (*molećivo*):

– Miloše ... nemoj ...

Miloš se namršti uzrujan.

Vera:

– Nešto bi da te pitam ... ako nećeš da se ljutiš ... na mene. Dobro? Nećeš?

Miloš ćuti.

Pauza

Vera:

– Nećeš? Ti u boga ne veruješ, naša stara domovina ti nije mila, Španija ti nije mila, Barselona, Majorka ... Svega ti je preko glave. Šta onda nalaziš na onoj Sagrada Familii? Zašto bi ti pomagao da se ona gradi? Čemu ... (*Zasta naglo, u strahu od vlastitih reči*).

Miloš (*muklo, suzdržava se da ne plane*):

– To pitanje ... takvo pitanje ... od tebe ... (*Onda usta naglo, stolica na kojoj je sedeo pade, uperi prst u Veru*). Nisam se ja ovde jedini promenio. Postavi ti i sebi koje pitanje. Sebi Vera! Stani pred ogledalo i malo se upitaj! (*Izlazi ljutito*).

Miloš (*iza pozornice*):

– Kakav si ti to čovek?

Pauza

Vera podiže prevrnutu stolicu, odlazi na drugu stranu pozornice, do kuhinje. Čuje se šum vode koja teče iz česme. Posuđe zveckva.

Vera (*zamišljeno, setno*):

– Teče, teče, teče ... Kapi se razlivaju po mokroj površini. Zamagljeno je i pusto, samo posuđe zveckva.

Ulazi Srđan s praznom čašom u ruci.

Srđan:

– Mama, što ti plačeš?

Vera (za sebe):

– Nisam čula kad je ušao. Gumeni đonovi ... (*Srđanu*) Ah, nešto mi u oku ... Neka trunka. (*Vera prelazi prstima preko oka. Uzima Srđanovu čašu i puni je. Srđan pije iz čaše*).

Srđan:

– Tako sam i ja govorio kad me onaj glavonja iz višeg razreda počeo nazivati kojekakvim imenima. A svima drago. Svi uz njega.

Vera obrisa oči. Zavrnu slavinu na sudoperu. Šum vode koja teče utihnu.

Srđan (dalje):

– Ti imaš negde onaj moj sprej. Meni je sprej pomogao, glavonja je počeo da plače a ja sam prestao. Izvadio ja svoju trunku iz oka.

Vera se okrenu, zagrli Srđana, privi uz sebe.

Vera (*za sebe, preko Srđanove glave*):

– Kosa mu u uvojcima, čelo vlažno, oznojeno, a miriše, miriše ... Na sunce i na vetar, na more, na detinjstvo miriše.

Srđan se izolači iz zagrljaja. Maše čašom na sve strane.

Srđan (*vedro*):

– Tim sprejom mama njih moraš ... Sprejom! (*Uperi čašu na jednu stranu*). Ne moraš mama baš sve njih, samo onoga što je najgori među njima. Onoga što ih vodi na tebe. Njemu ti pravo u oči, ovako ... pfff ... pfff ... pfff ... Pa da vidiš ko ima da plače, a ko da se smeje. (*Skakuće, odjuri dalje*).

Vera:

– Dečija usta ... (*Smeje se. U daljini se oglašava crkveno zvono*).

Zavesa

OMAŽ MULTIKULTURALNOSTI

Dva dramska teksta *Vera* i *Veče u Briselu*, spojena u celinu knjige *Jedna vedra drama i jedna pomalo tužna komedija*, Vladimira Radića, nemaju mnogo toga zajedničkog, bez obzira na to što ih povezuju neke unutrašnje protivrečnosti, ljudske netrpeljivosti, poneki naš lik tamo negde "u tuđini" i radnja koja se odvija u zemljama Evropske unije, gde nijedan ručak (večera) nije besplatan, a ako jeste, onda je najčešće reč o ustupcima nekim lobijima ili moćnicima.

Komičnu predstavu *Veče u Briselu*, Radić smešta u restoran „69“, tako da već na samom početku erotizovanim brojem izmami osmeh, navodi na insinucije i budi aluzije. Iako je reč o restoranu koji služi 69 različitih specijaliteta plodova mora, koje mnoge kulture cene zbog njihovih afrodizijačkih svojstava, nije daleko od toga ni priča o prenosnom značenju „ti meni, ja tebi“, tačnije protivusluga sa kojom se moraju suočiti, pomiriti i bespogovorno je prihvatiti. A gde su morski plodovi, tu je i vino, iz čijeg bukea se opojno širi miris

istinskog kvaliteta, ali i istine po sebi – in vino veritas, ili što bi se kod nas reklo: šta trezan misli, to pijan govori.

Domaćin ove hedonističke pustolovine je Žak Dšan (Dešan), Francuz, poznavalac, ljubitelj vina i lepih žena, koji se neprestano šali, ali sa kojim se nije šaliti. Nasuprot njemu Bauman, Namac, glavni lik, naizgled ugladen, koji stalno nešto kritikuje, mahom sebi u bradu, nesiguran, bori se sa svojim demonima. Ostali likovi: Uskoković, naše gore list, Kjara, Italijanka i Melani iz Danske (prijateljice), svi zajedno daju podjednak doprinos koloritnosti ugođaja i građenju dramaturgije.

Ovim raznorodnim skupom, Radić je napravio svojevrsan mali omaž multikulturalnosti: od izbora jezika kojim se govori (svi uglavnom govore ili se barem služe sa po nekoliko jezika), toleranciji, ali i manipulacijama, sličnostima i razlikama, muško-ženskim odnosima, brakovima, deci, vaspitanju, gej vezama, do priče o muzici, nakitu, likovnoj umetnosti i plagijatima, probranim vinima i falsifikatima, a sve to prožeto prefinjenim i raskošnim opisima lepo dekorisanog stola, jelovnika i izbora jela.

Dok u neformalnoj i opuštenoj atmosferi, kada nakon pića konobari počinju da iznose đakonije, vode se neobavezni razgovori, pričaju priče nostalgичne, romantične, koje mogu biti autentične ili *pozajmljene*, u zavisnosti od situacije, podneblja, vremena, ali u isto

vreme mogu biti univerzalne, da važe za sva vremena – ljubavne; u pozadini te emotivne i socijalno raslojene raskoši stalno izranja slika prosjaka i njegovog ruksaka. U jednom trenutku prosjak nestaje, a njegov ruksak ispred restorana poziva na uzbunu, reakciju. Strah od torbe, strah od bombe, u današnje vreme je majka svih strahova. „Takav je život, objašnjava Žak.” „Da, naročito ovde... u Briselu”, podvlači Kjara civilizacijski iskorak! Pod svetlom neona, mobilnih telefona, prosjakova torba sublimira nemoć onih koji veruju da su zaista moćni, dok svi podjednako strahuju od miševa u podrumu.

I bez obzira na to što je u ovom slučaju bila reč o lažnoj uzbuni, ona prava, istinska uzbuna trebalo bi da bude u odbranu ljudske prirode – da ljudskost nije sveđena na kredit bez pokrića. A kako birokratija nema ljudsko obeležje, ovaj takozvani incident nije mnogo poremetio sad već veselu, pripitu družinu. Nova flaša vina, a potom i konjaka (na račun kuće) sprala je gorak ukus, jer-ništa-strašno-se-nije-dogodilo, nije ugrozilo ne-daj-bože-živote, a naročito ne interese odbora Unije, koji su iznad svega.

Završnu scenu Vladimir Radić smestio je izvan rajске raskoši restorana, kroz Baumanov monolog, koji opisuje pravu sliku (ne)našminkane stvarnosti i života plebsa: „ustalāsana, unezverena, oznojena svetina (...) u poderanim, oklembesanim farmerkama, s psećim

ogrlicama oko mršavih vratova i uzicama oko debelih vratina (...) željne da se nešto pitaju i da nešto odluče", samo je detalj u moru nezadovoljstva savremenog čoveka, kojeg sve češće pokreće samo inercija, umesto istinske želje i potrebe da učini nešto dobro za sebe i buduća pokolenja.

Vesna Denčić

Veče u Briselu

komična predstava u dva čina prema priči
*Školjke na briselski način*³⁰

---

³⁰ U izdanju „Alme“, Beograd, 2015.

Lica:

Mihael Bauman

Žak Dšan

Ivo Uskoković

Melani Jensen

Kjara Moreti

Izabel

šef sale u restoranu „69“

konobarica

prosjak

deminer

Dešava se u Briselu

PRVI ČIN

Leto, večer, restoran na uglu ulice, iznad restorana natpis „69“, za pultom pored ulaza šef sale. Iz daljine dopire muzika uličnih svirača.

Pred restoran stiže Žak Dšan.

Malo iza Žaka, sporog koraka kako ga ne bi sustigao pojavljuje se Mihael Bauman.

Žak:

– Šest-devet. (*Podiže ruke prema natpisu restorana.*)
Šta ima bolje od šest-devet? Ništa. (*Smeje se značajno, krevelji se, namiguje.*) Šest-devet je najbolje!

Šef sale:

– Msje¹?

---

¹ *Monsieur* (franc.) – gospodin.

Žak:

– Rezervacija stola za Dšana (*pokazuje na sebe*) ... i njegovo društvo.

Šef sale prelazi prstima preko spiska na pultu, klima glavom, onda vodi Žaka do lepo postavljenog stola u prednjem delu pozornice. Na stolu beli stolnjak, cveće, svećnjak, blistaju se čaše raznih oblika. Šef sale pali sveće.

Pred ulaz restorana smešta se prosjak, seda na ruksak, stavlja posudu za novac ispred sebe, zveckajući novčićima u posudi.

Pauza

Pred restoran stiže Bauman, zastaje, vadi tabakeru, pripaljuje cigaretu. Prosjak pruža ruku, Bauman mu u ruku spušta jednu cigaretu. Šef sale se vraća za svoj pult pored vrata, tera prosjaka. Šef sale gleda upitno Baumana, ovaj mu pokazuje svoju cigaretu.

Bauman (*zaviruje u restoran*):

– Eno onog Žaka Dšana, ili možda ... Dešana. Stvarno, čuje li se to „e“ ili se ne čuje? pitanje je sad. U svakom slučaju teško je izgovoriti to čudno prezime pravilno, Valonac je, Francuz, ili i jedno i drugo, odavde je, mada to samo po sebi nije ništa osobito loše ...

(Otresi pepeo cigarete.) Večeras izigrava domaćina iako svi mi odavno izravnavamo svoje račune odvojeno, svako iz vlastitih izvora. Žak je taj koji je preporučio ovaj restoran, koji sam i ja znao, restoran sa šezdeset i devet jela od riba, školjki i ostalih plodova mora. Osrednja adresa. Brisel. (Vadi mobilni telefon, zagleda ekran.)

Držeći se za ruke dolaze Melani Jensen duge kose, u mini-suknji i muškobanjasta Kjara Moreti kratke kose s ljubičastim pramenovima. Bauman vraća mobilni telefon u džep. Kjara i Melani se pozdravljaju sa Baumanom.

Kjara:

– Ugodno veče ... Toplo.

Bauman:

– Leto počinje. Nova boja kose?

Kjara:

– Nova! Letnja.

Bauman:

– Lepo Vam stoji.

Melani:

– Zar ne?

Šef sale (Melani):

– Madam²?

Kjara (šefu sale):

– Rezervacija na ime ... Dšan ... Dešan.

Šef sale vodi Melani i Kjaru do stola za kojim sedi Žak. Žak ustaje, zagrli ovlaš jednu pa drugu, pokazuje na Kjarinu kosu, onda im nudi da odaberu mesta za stolom.

Pred vratima restorana prosjak se vraća na svoje mesto, seda na ruksak, posudu za novčiće stavlja ispred sebe.

Bauman:

– E to je Žak, namiguje im značajno, glupo se krevelji. Kao ... vas dve ... znate šta to šest-devet znači. Mora da znate – odrasle ste.

Pred restoran, sav užurban dolazi Uskoković, gleda zabrinuto na svoj sat na ruci.

---

² *Madame* (franc.) – gospođa.

Bauman (*pruža mu ruku*):

– I mi smo sad stigli. Oni su upravo ušli. (*Pokazuje cigaretu u svojoj ruci.*) Sad ću ja ...

Uskoković (*krenu prema ulazu, onda zasta*):

– Večeras francuski? Ili ... italijanski? Italijanski ...
ne?

Bauman:

– Moj italijanski nije bog zna šta ...

Prosjak zvecku svojom posudom, Uskoković odmahuje rukom.

Uskoković:

– Nije ni moj francuski. Onda ... nemački?

Bauman (*širi ruke, osmehuje se*):

– Kako Vi želite.

Šef sale tera prosjaka dalje od ulaznih vrata.

Bauman gasi cigaretu, šef sale njega i Uskokovića vodi do stola, pozdravljaju se sa ostalima. Šef sale deli jelovnike.

Prosjak se vraća na svoje mesto kod vrata, zvecku svojom posudom.

Uskoković:

– Kako su ovi restorani ovde, na ovim pločnicima iza kitnjastog trga Grote Markt večeras puni!

Kjara:

– Da, zaista, turista je svakim danom sve više. Odmori počinju.

Bauman:

– Da, i mi iz administracije Unije ... i mi se polako pripremamo za našu letnju pauzu.

Uskoković:

– Za odlazak kući. Zaslužno je to.

Bauman:

– Dobro smo radili. Naš odbor je dobro radio.

Kjara se osmehnu, pređe rukom preko svog zatiljka, preko svoje kratke kose s ljubičastim pramenovima, baci pogled na Melani. Melani, skrivena iza uvojaka svoje duge kose lista jelovnik.

Kjara (*za sebe*):

– Ta tanana nit ... tanki lančić njene srebrno-crvene naušnice proviruje između uvojaka ... mekih, mirisnih.

Žak (*naglo*):

– Zaaaslužna pauza koju treba doobro iskoristiti!

Kjara i Melani se trgoše. Bauman usta, ode malo u stranu, do prozora, otvara jedno krilo. Prosjak proviruje unutra, pokazuje svoju cigaretu, Bauman mu pripali.

Bauman (*za sebe*):

– Eto priklopi Žak onako odozgo, iznebuha, neodmereno, kao 'tras' šakom po stolu. Kaže „zaslužnu“ umesto „zasluženu“. I samo namiguje. Taj namiguje kad god se s nekim pozdravlja. Kaže: „Sa va³? Kako si?“ namigne i ne čeka vaš odgovor. Ili se na francuskom kaže „ne čekajući na vaš odgovor“? Zašto mislim na francuskom? Nepotrebno je, opterećuje. Nije ovo sastanak našeg odbora pa da se mora i na francuskom ... Svaka reč da se vaga. I ono što lebdi između, i ono što nije izgovoreno, i ono što nije dokumentovano, ali bi moglo naknadno da se podrazumeva. Ili se Žak tako, nehajno obučen kao što je uvek bio, pojavi ispred vas,

---

³ Ça va? (franc.).

pored vašeg pisaćeg stola, zagleda se u ekran vašeg kompjutera, zagleda otvoreno, i ne skriva, stisne vam ruku, kaže: „Dobro jutro“, namigne i ode dalje, do sledećeg stola, do sledećeg ekrana. Vi se onda pitate šta je mogao da vidi. Taj cirkusant iz jedne od onih minor-nih, ali u parlamentu vrlo glasnih partija koje vam svaki dan iznova zagorčavaju život. Što bi mi Nemci rekli – ima oštećen krov. Samo što kroz taj njegov krov i vama može da prokisne na glavu. Pod istim smo mi krovom, u istom smo mi čamcu iako ne veslamo uvek na istu stranu. Površan je taj Žak. I budalast, prevrtljiv, nepredvidiv. Na takve može da se utiče jedino odozgo, preko onih njegovih koji su iznad njega. Kad smo ušli u restoran sedoh koliko se moglo dalje od njega, mirno, ležerno, opušteno, ali podalje. A i on je gledao da bude blizu Melani, najbolje odmah do njene kratke suknje, samo što je Kjara u svojim uskim pantalonama bila brža, posadila se između njih dvoje, između Žaka i Melani.

Bauman se vraća za sto.

Kjara (*Baumanu*):

– Još jedna cigareta?

Bauman:

– Ne, ne, dosta je bilo. Možda kasnije, posle večere ... I to samo jedna.

Melani lista jelovnik, Žak joj pokazuje neke strane, ali ona ne obraća pažnju na njega, Kjara joj nešto šapuće na uvo i one se kikoću.

Uskoković:

– Večeras .... za stolom, može nemački? Melani? Kjara?

Kjara:

– In ordnung.⁴

Melani:

– Ja, ja. Zihher.⁵

Uskoković:

– Msje Žak ... nemački? Dobra je to vežba.

---

⁴ *In Ordnung* (nem.) – u redu

⁵ *Ja, ja. Sicher* (nem.) – Da, da. Naravno.

Žak (*bez oduševljenja*):

– Na gut⁶. Još bi gore bilo engleski.

Uskoković (*začudoeno*):

– Engleski?

Žak:

– Ma ne, kakav engleski.

Uskoković:

– Gospodine Bauman ... Vi?

Bauman (*širi ruke, pokazuje na društvo za stolom*):

– Kako većina želi.

Uskoković:

– Dobro, nemački.

Pauza

Za stolom se listaju jelovnici.

---

⁶ Na gut (nem.) – pa dobro

Bauman (*otvara jednu stranu jelovnika*):

– Mogli bi za početak neko predjelo ... neko predjelo koje podseća na ... (*okrenu se prema Melani*) ... na lepu Dansku. (*Pokazuje stranicu jelovnika.*) Evo ovo ... dimljeni losos.

Šef sale prilazi stolu.

Melani (*razdragano*):

– I špargle na puteru! I kuvani krompir.

Žak:

– Uz to jedan burgundac. Evo ovaj ... šato kroa. Dobar je taj. Dobra berba.

Šef sale zapisuje narudžbu, odlazi.

Bauman (*Kjari*):

– Da zaista, dosta pušim. I previše.

Kjara:

– Davno ste počeli?

Bauman:

– Pa tako ... kao student.

Kjara:

– Ja još u gimnaziji. Ali prestala sam, dosta je bilo. (*Okrenu se prema Melani*). A imala sam i podršku ... (*Melani se osmehuje mazno.*)

Bauman:

– Ko bi rekao da sam ja zbog pušenja ostavio svoju prvu devojkicu.

Melani:

– Nije volela što ste pušili?

Bauman:

– Ne, bilo je obrnuto, ona je pušila, ja nisam. Ja sam je odgovarao od pušenja. Govorio joj, ostavi taj otrov, baci taj smrad. Ali nije uspelo. Ona nije htela ... ili nije mogla. Cigarete su bile jače. I tako ... na kraju – razdvojile nas.

Kjara:

– Samo cigarete?

Bauman:

– Da, imate pravo ... Nisu samo cigarete.

Konobarica donosi predjelo, servira, odlazi. Šef sale donosi vino, otvara flašu, Žak dobi jedan gutljaj za probu, otpi, zadovoljno klima glavom, šef toči svima redom, onda odlazi do svog pulta kod vrata. Tera prosjaka.

Melani (*Baumanu*):

– A onda je naišla neka druga.

Kjara (*šeretski*):

– Ili neki drugi.

Bauman (*osmehujući se*):

– Ne, ja nisam sa te strane obale. Ali nemam ništa protiv nje. Naprotiv, vrlo mi je simpatična. U mom slučaju naišla je jedna ... druga. Da, naišla ... Neobično je to ... ti putevi, putovanja neka ... S tom drugom sam se upoznao nekako u ovo vreme ... leto je počinjalo. Ona je bila stalno u pokretu, uvek nasmejana, iz diska. I njoj je mini-suknja lepo stajala. (*Pokaza ovlaš prema Melani.*) Tog leta mislim, ako uspem da odem na Baltik, možda jednu sedmicu ... s njom. Bilo bi lepo. I tako, nagovestim ja neki put, nagovestim more, jednu sedmicu ... možda ... zajedno. Gleda ona mene, gleda ... onda će, ok, ali Danska! Idemo nas dvoje u Dansku, na njihov deo Baltika! Jednostavno tako ... kao nekome dobar dan. Smeje se. Meni drago ... takva devojka, ja s njom.

Leto, more ... Ali opet ... Danska! Tamo je mnogo skuplje nego kod nas, u Nemačkoj. Ja njoj ... onako oprežno, studenti s malo para nigde nisu dobro došli, nigde nisu rado viđeni. Naša strana Baltika, više od toga neće ići. Ona me gleda ... ne zna čovek šta misli, šta ona misli, šta je tamo iza onih tamnih, bademastih očiju. Iza tog ponora. Kuda to vodi ... Kuda to može da vodi ... Dobro, složi se ona. Ok, idemo onda kod nas. I tako na kraju ... u stvari na početku, kampujemo mi na našoj strani, u Travemindu. Ona pravi neki nakit, ogrlice i narukvice, priveske, naušnice. Od alki, i od perli, od perja i kamenčića, od bakarnih i drvenih pločica, od sitnih školjki. Pravi ona i kutije, kutijice od drveta, pa ih ukrasi i lakira, tako ... kao za neki nakit ili cigarete, za sličice, tako nešto. To nas dvoje onda prodajemo na trgovima i šetalištima, prodajemo ispred kampa i letnjeg bioskopa, i na štrandu, pored mora, uveče, uz sveće i tihu muziku. I prodaje se! Dobro ide. Naročito devojke rado zastajkuju kod naše male tezge, razgledaju, biraju, prislanjaju ukrase na njenu ruku, na njene grudi, uz njeno lice, prislanjaju na sebe, uz svoje lice, na svoje grudi prislanjaju, ogledaju se, kupuju. Eh kakvi su to dani bili, kakve večeri!

Žak:

– A noći?

Melani (*pomalo preteći*):

– Žak!

Bauman:

– Ne bih o tome, to je nešto ... privatno. Sasvim lično. (*Otpi malo iz svoje čaše.*) I tako, jedan dan kaže ona, evo karata! Kakvih karata? Naših karata! Idemo mi sada preko, u Dansku, trajektom. Onda dalje, autostopom. Smeje se, poskakuje, vrti se na vrhovima prstiju. A ona suknjica samo poigrava oko njenih vitkih, preplanulih nogu. Hajde idemo, kaže. Šta ima da se čeka. Od čekanja nema ništa. I tako ... to veče na trajektu ... izvadi ona jednu od onih svojih lakiranih kutijica, izvadi iz nje tanki, beli papirić, presavi ga po dužini, doda sitno sečen duvan, žuti se kao dukat, miriše opojno, božanstveno, rasporedi ga vešto preko papirića, liznu ivicu, zamota cigaretu, liznu još jedan papirić, zamota i drugu cigaretu, zapali, ponudi mi ... S njom sam prvi put video Dansku, tada, kao student. Odense, Vejle, Arhus, Kopenhagen. To veče popušim tu jednu cigaretu, sutra dve-tri, posle mesec, svaki dan koliko stane u kutiju, (*izvadi tabakeru*) evo ovu. I tako ... i dan danas. (*Zagleda tabakeru, onda je vraća u džep.*)

Melani:

– I sada je ona Vaša supruga.

Bauman:

– Supruga? Ne, ne, od tog leta, od te Danske, od trajekta na povratku iz Danske – više je nisam video. Otišla je ona nekuda dalje, daleko, možda na kraja sveta. Sve do Bora-Bore i Tihog okeana. Ko zna? Tamo, na tom trajektu jeli smo i mi dimljeni losos ... tada. Ima u njemu nešto od onog ukusa duvanskog dima koji počinje da prija. Nešto od mladosti.

Melani:

– Uspomene. Slatke uspomene.

Kjara:

– Pomalo tužne.

Žak:

– Meni zvuči to nekako ... bledo. Bledo msje Bauman! Izgubljeno vreme to je. Kako kaže se na nemačkom kad original nešto nije? (*Lupka prstom po glavi, onda uperi kažiprst u Baumana.*) A da – kopija kaže se!

Uskoković:

– Kopija?

Žak (*sve mašuci kažiprstom*):

– Bleda kopija, da! Nije original to neki. Ja takvu priču čuo sam negde već. Pročitao ja sam nju. Samo bila ta druga je negde drugo ... u Italiji bila je ta. Da, u Italiji. A noći su vatrene u Italiji. Strasne. S prvom devojkom strasti nigde.

Melani (*prekorno*):

– Žak, Vi uvek jedno te isto ...

Bauman vadi mobilni telefon, zagleda ekran.

Žak:

– Pa kad to jedno lepo je.

Kjara i Uskoković se smeju.

Uskoković:

– Ljudi na raznim stranama doživljavaju iste stvari. Mi ljudi ... u osnovi smo svi mi slični, bilo da smo u Danskoj, bilo da smo u Italiji.

Kjara:

– Pogotovo kada leto počinje.

Bauman (*vraća mobilni telefon u džep*):

– Da, slični smo i ja mislim ...

Žak (*prekinu ga*):

– Ne znam ja, ne znam ... I nismo slični mi. Različiti mi smo. Više različiti nego slični mi smo.

Niko ne odgovara.

Pauza

Čuje se zveckanje posuđa na stolu i pesma sa ulice. Žak podiže praznu flašu prema šefu sale.

Kjara (*za sebe*):

– Po restoranima u ovom kraju toči se pivo jupiler, toči se i duvel, toče se viven i dukštajn⁷, ali otvaraju se i dobra vina, čak i ona probrana, kao što su „Romanée-Conti“ ili „Clos St. Denis“.

---

⁷ *Jupiler, duvel, viven, dukštajn (Duckstein)* – poznate vrste piva u Belgiji.

Žak švrlja nešto po svojoj salveti, pokazuje Melani.

Bauman (*za sebe*):

– O probranim vinima i o tome kako im se nazivi pišu na francuskom bilo je Žakovo. Na beloj, papirnoj salveti, svojom jeftinom hemijskom olovkom, slovo po slovo, ispisao je „Romanée-Conti“ i „Clos St. Denis“ i onda još cene po svakoj flaši zavisno od godine berbe. Ta su vina bila preskupa za nas i Žak je pohvalio neki burgundac koji smo i naručili, koji je on tražio da naručimo, kao da je neki dar božji, a ne vino kao i tolika druga. (*Otpi malo iz svoje šaše, diže je prema svetlu, zagleda je.*) Obična, masovna proizvodnja. Omanja boca – preko devedeset evra! U svakom slučaju to je previše za takav, osrednji kvalitet. Ukus kompromisa. Meni lično, uz školjke, ili uz rakove, daleko više bi prijao dobro ohlađeni rizling. Hladni rizling za trezvenu glavu i ugodnu toplinu u stomaku.

Uskoković (*za sebe*):

– Mmmm ... krasno. Oko nas miriše na sosove blagih ukusa, i na kuvane špargle miriše, na sveže prženu ribu posutu ruzmarinom i kriškama limuna miriše, na školjke kuvane u belom vinu, na umak sa puževima, na upravo posoljen, još vruć pomfrit, na sitno seckan bazilikum i na koreander miriše, na okretne, nasmejane

konobarice, na njihove crne, široke kožne kaiševe s futrolama za novčanike koji su za pojas vezani sjajnim, metalnim lančićima, i na kratke suknje s falticama, i bez faltica, na penušavi šampanjac, na toplo leto koje dolazi miriše. Zveckaju kockice leda, žamor na sve strane, prolaznici zastajkuju, traže slobodan sto, šef sale odmahuje nemoćno, jedva skriva zadovoljstvo, turisti iz Azije fotografišu, pripita omladina larma, maše konzervama piva i energetske napicima, neki surfaju na svojim ultratankim, prevelikim mobilnim telefonima, i tamo, niz ulicu neki par se ljubi.

Kjara:

– I slični smo mi ... a i različiti. Čitam danas jednu priču u novinama, kratka je. Neko ne može da se odluči da li da izađe u grad i sastane se sa svojim društvom, ili da ne izađe. Neka devojka. Sama je, stoji na sred sobe, neodlučna je, stoji pred vratima. Tišina je. Tišina? Da, tišina, sat na zidu ... stao je. Gotovo da se ta tišina čuje.

Žak (*cereka se, odmahuje glavom u neverici*):

– Tišina se čuje ?

Kjara:

– Da, ova je takva da se gotovo čula. (*Žaku.*) Zar to niste nikada doživeli? Ne? (*Žak ne odgovara.*) I onda devojka zamišlja kako izlazi, kako silazi niz stepenice, na stepeništu polutama, napolju vreva, gužva, užurbanost, trka, dovikivanje, Berlin. (*Naginje se malo prema Baumanu.*) Ispred vrata je Berlin. Zadimljeno je i bučno, na sve strane guranje, tiskanje, semafori, sirene automobila, neko je naglo dao gas, škripa guma, onda kočnice, graja, komešanje, na tramvajskim stanicama gomile ljudi, neka deca plaču, majke ih tegle, neke druge vuku kese, muškarci stežu svoje tašne, telefoniraju u prolazu. A društvo u kafeu već se okupilo. Sede i puše, ćaskaju, piju kafu. Nema vreve, nema buke, niko nikoga ne tegli, svi opušteni. Maks, iz društva pije svoje svetlo pivo, prvo, jutarnje. On je iz Bavarske. Prepričavaju šta je ko sinoć radio, s kim je ko bio, ko je koga video. Izostave ono šta je ko s kim radio. Izostave čije su usne šta tražile, šta su čije usne nalazile, gde su čije usne ljubile, kako su ljubile. Oni iz društva pomeraju se, devojci prepuštaju mesto pored Tine. Nora Džouns peva ‘sebi pomoći ne mogu, tebe ponovo videti moram’⁸. Balada. Balada u sredini neke priče. Ili na nekom novom početku. Kafu? pita Tina. Usne joj pune, poma-

---

⁸ *Geetali Norah Jones Shankar* (engl.) – amer. džez i soul-pevačica i njena pesma „I’ve Got To See You Again“.

lo vlažne, sijaju se. Kapučino, kaže devojka. Ein Cappuccino!⁹ kažu Tinine usne kelneru kraj šanka. Mit Kakao?¹⁰ pita kelner. Posut kakaom? pitaju Tinine usne. Devojkju pitaju. Može, kaže devojka. Ja, mit Kakao¹¹, kažu Tinine usne kelneru. Devojka vadi svoje cigarete. Tina gleda, gleda cigaretu, devojačke ruke gleda, prste njene. I misli na vlažne usne koje klize, koje traže, traže i razmiču. Kelner donosi kapučino. Devojka izvadi još jednu cigaretu, zapali obe, ponudi Tini jednu ... Tina povlači dim, povlači ga strasno, duboko, snažno, vrh cigarete se žari, usne se žare. Dodiruje ruku te devojke, narukvice njene. Drugu ruku prebacila oko njenih ramena, nemarno, ležerno, i ćaska s drugima.

Žak se smeje, sve glasnije se smeje.

Kjara (*Žaku, osmehujući se i sama*):

– I tako ... devojka pije svoj kapučino posut kakaom. Kapučino miriše na sjajnocrna zrna kafe, upravo samlevena, na belo-žuti šlag miriše, na tamnobraon čokoladu, na zelene palme miriše, na izbledelu užad obasjanu jarkim suncem, miriše na zagasitoplavo more što penuša ispred pramca belog broda. Suknja se pomeri,

---

⁹ *Jedan kapučino!* (nem.).

¹⁰ *Sa kakaom?* (nem.).

¹¹ *Da, sa kakaom* (nem.).

kratka je. Ispod stola Tinine pantalone, Tinino koleno dodiruje koleno devojke, pritiska ga, devojka ga pomeri u stranu. Na zidu pored otvorenog prozora, plakat koji je devojka tu juče videla. Na plakatu obala, more, iznad mora sunce. Uz more izvija se, talasa se, krivuda plavo-žuti put, kao da je sa neke slike Van Goga¹². Plavičasti dim Tinine cigarete plovi prema prozoru. I njen plovi. Tina upita, hoćemo na more? Upitala bi Tina. A devojka njoj – kada? (*Okrenu se prema Melani*). Da li bi devojka upitala – kada? Usne te devojke su suve, ispucale su. Tiho je, ništa se ne čuje. Ona stoji na sred sobe, sat je stao, kazaljke miruju, naokolo zidovi, vrata ispred devojke čekaju. Da ih otvori?

Žak:

– Ti svoja vrata otvorila si, vidim ja.

Društvo za stolom se nasmeja. Graja. Šef sale donosi još jednu flašu vina.

Bauman (Kjari):

– U Vašoj priči Berlin ne igra neku posebnu ulogu. To može tako da se dešava bilo gde. Ta neodlučnost. To ... da ili ne. Bilo gde.

---

¹² Vincent van Gogh – holandski slikar postimpresionizma iz 19. veka.

Kjara:

– Može.

Melani:

– I može svakome da se dešava.

Kjara (Melani):

– Može, zar ne? Ili ne može?

Melani:

– Može ... ali neće.

Žak:

– Prava priča ženska. Ona bi, a ona i ne bi. Sve odjednom.

Uskoković:

– A da u toj priči nije bilo i nekog trećeg?

Kjara:

– Možda.

Uskoković:

– Možda ... neki muškarac? Vi Kjara, čini mi se ... niste Vi baš sve prepričali.

Kjara (*osmehujući se*):

– Pa eto ...

Uskoković:

– Zato ta devojka stoji pred vratima i ne zna da li da ih otvori, ili ne otvori. Zbog nekog muškarca. Zar nije tako?

Kjara:

– Može biti ...

Melani:

– Nema tu nikog trećeg. Samo su njih dve.

Žak:

– Ne zna devojka ta šta propušta ona.

Kjara:

– Ne zna?

Žak:

– Ne, ne zna. Bez muškarca ... Šta je to? Prazno to je. Bledo.

Melani:

– Žak, Žak. Vi opet ...

Žak:

– Pa kad meni nje žao je sasvim.

Društvo za stolom se smeje, samo je Bauman i dalje ozbiljan.

Melani:

– Mislim da ona to zna. I nije sada da nešto važno propušta nego joj taj jednostavno više nije potreban. Sećam se jednog dana kad je Ana, Ana je bila sestra mog dečka, mog bivšeg dečka, zadnjeg, donela mi jednu kutiju, kutiju od kartona. Nevelika je, sivkasta, od Karstena. Nije mnogo veća od one Vaše, gospodine Baumane. Meni je on poslao tu kutiju. Karsten ... Ana vrti privezak na lančiću koji joj visi oko vrata. Mala zlatna školjka. Premeće ga između kažiprsta i palca, kao da broji novčiće. Malo-malo dodaje: „Zaista“. Umeće to „zaista“ u sredinu, dodaje na kraju, njime započinje, naglašava, ponavlja. Govori: „Nije to jednostavno. To zaista

nije jednostavno.“ Stojimo na vratima, ne znam o čemu bi mi govorile, a sigurno više ne zna ni ona, ali još uvek stojimo tako i ona ne zatvara ona svoja usta, crvena i puna, lepo izvajana. Nisam ranije primetila kako su lepo izvajana. Nije jednostavno. Šta nas dve radimo tako ... na mojim vratima? Šta je to što leprša oko nas? Tabani bride, premeštam se s noge na nogu. Onda Ana ode. Oduzem sivkastu kutiju od kartona u sobu. U kutiji moje fotografije, i neke druge – one na kojima smo Karsten i ja. Bili su tu i negativni filmova s tim fotografijama na kojima smo Karsten i ja. Slike iz parka, sa kupanja i plesa, iz škole, sa izleta, i s maturske večeri. Bilo je i nekoliko gramofonskih ploča, i knjige koje sam pozajmila Karstenu, i bilo je i onih drugih, s posvetom, koje sam Karstenu poklonila za rođendan ili Božić. Nekim povodom. On je voleo male poklone s povodom. Prigodne poklone. Voleo je sitnice. Na jednoj gramofonskoj ploči, iza moje posvete, napisala sam, tada: „Mojoj ljubavi“, Karsten dopisao, sada: „Sve sam ti slagala!“ Misli na mene, ja sam ta koja mu je sve slagala. Na dnu kartonske kutije, ispod knjiga – vrećica od crnog pliša sa srebrnom vrpcom na vrhu. Srebrna vrpca, tanka, hrapava. Otvorim vrećicu, istresem, u ruci mi osta malo, zlatno sidro. Jedno veče ... leto je bilo, na stolu treperila je sveća, čas svetliji, čas tamniji obrisi lelujali su stolnjakom, stolnjak se spuštao preko ivice stola, ispod stola dodiruju se naša kolena ... poklonila sam Karstenu malo,

zlatno sidro. Bez nekog povoda. Tako ... jednostavno zato što mu se svidelo, tamo u gradu, na glavnoj ulici, u izlogu. Želeo ga je, i plašio se što ga želi. Snebivao se. Moja ruka dohvati jednu uramljenu fotografiju, gledam je – Karsten pred vratima baštenske kućice, na prozoru kućice plavičaste zavese. Ja sam ih postavila. I plašila se kad ih on navuče. Izvadih cigarete, tada sam i ja pušila, zapalih jednu. Bledi kolutovi dima plove prema zavesama, prema zidovima, plove prema tavanici. Karsten ... On nikada ne bi otišao odavde, iz ovog provincijskog grada, daleko od svoje ulice, daleko od ovih ljudi ovde, daleko od svojih. Ne bi on, nikada. Gledam, moja ruka vrati malo zlatno sidro u vrećicu od crnog pliša, gledam drugu ruku – druga vrati vrećicu od crnog pliša u kutiju od kartona, gurnu fotografiju unutra, i gurnu gramofonsku ploču na kojoj je Karsten dopisao – „Sve si mi slagala!“ Ruka ugasi cigaretu, ta mi je bila zadnja, i zatvori sivkastu kutiju. Onda izađoh u dvorište, otvorih poklopac na kanti za otpatke i bacih sve to zajedno dole ... duboko. Moje ruke, i ja. Tako ... jednostavno. I više nisam zapalila ni jednu cigaretu.

Žak:

– Žene ... muškarci ... Žene i žene. Ti Melani ostavila si tog svog. I ja tako, jednu ... slično, a ipak ... drugačije sasvim. Ti zagledala se u tu Anu, ženu ... devojku ... Ja u sliku jednu. Devojka ... ostrvo ... ja. Moram na

francuskom, nemački nepogodan za ovo. Može na francuskom? (*Melani i Kjaru klimaju glavom, ostali ćute.*) Naravno, na francuskom. (*Nakašlja se.*) Neki dan idem alejom, tu, u blizini, na bulevaru. Veče je, toplo je, leta se bliži. Bujne krošnje zaklanjaju nebo. Iz auta parkiranog sa strane, prozori otvoreni, naziru se dve pognute siluete, dopire čežnjiv glas, baršunast i dubok a ženski, peva „pričaj mi o ljubavi”¹³. Čuo sam negde tu šansonu, stara je. Da, tu šansonu moj matori sluša ponekad. Otvori flašu vina, zapali cigaretu i sluša. Šetali smo nekada tom istom alejom, Fransoaz i ja, sa obe strane bile su te iste bujne krošnje, između krošnji provirivalo je to isto tamnoplavo nebo posuto zvezdama, bilo je veče, bilo je kasno proleće, gotovo leto, bili smo sami i Fransoaz je rekla – sinoć, evo ovde, malo pre one raskrsnice tamo napred, ide neko dvoje nekoliko koraka ispred mene. Vidim, devojka i mladić, nešto su stariji. Verovatno studenti. Samo drugovi ili i nešto više? Ne znam, ne drže se za ruke ali blizu su jedno drugom, ramena im se dodiruju dok koračaju tako, jedno pored drugog. Kaže on njoj, staviš nogu na moje rame, i ona kaže njemu, savijem je u kolenu, i on kaže, onda staviš i drugu a ja ... Prođe neki auto, motor mu drnda, star je sigurno, nije se više razumelo šta oni tamo napred go-

---

¹³ „Parlez-moi d’amour“ (franc.) – pesma Žiliet Greko (Juliette Gréco).

vore. Na raskrsnici su prešli na drugu stranu ulice a ja ostala ovde, na ovoj strani. Smeješ se? Smejem – kažem. Misliš da je smešno? – upita Fransoaz. Pa ... ne znam – kažem ja. Možda i nije. Tebi nije? Fransoaz kaže – kako dvoje mogu da govore tako ... na ulici. Tu gde svako može da ih čuje. Takve stvari – pita Fransoaz dalje. Kažem – možda su mislili da ih niko ne čuje. Bila sam samo koji korak iza njih ... Nisam od stakla. Možda te nisu приметили. Kažeš, bilo je več, gotovo noć. Skrovito je i tamno ispod ovih krošnji. Fransoaz na to – ne, nije bila noć. Veče jeste ali noć nije. Nisam rekla da je bila noć. A sve da je i bila noć ... ulica je ovo. Na ulici ima prolaznika, to je javno mesto, može da bude prolaznika, može da se čuje. Neko može da čuje. Ja sam čula. Ne znam stvarno – rekoh tek tako ... da nešto kažem. Ili su bili zaneti svojim razgovorom, time što su namerali da rade – doda ona. Možda ih je to omamilo, učinilo da ne primete ništa oko sebe. Kao da su sami na ovom svetu. Kao neki par na pustom ostrvu. Misliš da su oni to ... – rekoh nekako ... neodređeno. Neodlučno. Fransoaz reče – ne znam. Šta ti misliš? Ja njoj – šalu na stranu, razgovor se možda vodio o ... nekom sportu. Sportu? Kojem sportu – upita Fransoaz. Možda se radilo o nekoj pozi ... pozi za balet – rekoh. Zvučalo je glupo ... kakav balet. Ko ovde još ide na balet. O nekoj pozi se u svakom slučaju radilo – reče Fransoaz ... dvosmisleno. U meni nešto zatitra, zateže se i onda olaba-

vi, i ja rekoh – Fransoaz, ti misliš na ... poze. Fransoaz zasta, pogleda me ozbiljno, gotovo ... mrko, nekako drugačije gleda i onda kaže – ti misliš na ... Ne, to nije lepo od tebe! Ne, ne mislim ja ... Ne? Ne, zaista ne – uzvratim. Mogli su oni da pripremaju i neku pozu ... za ples. Nešto uz ... neki rokenrol. Stojimo mi tako, gledam ja nju ... moja drugarica iz razreda, stanujemo u istom delu gradu, posle škole često jednim delom zajedno idemo kući, znamo se od malena. Promenila se Fransoaz. Porasla je i ... zaoblila se, proširila gore, ali struk ostao tanak. Šminka se, nosi kratke suknje i tamne, prozirne čarape. Gleda i ona mene. Miriše lepo. Gleda ... i šta vidi? Seća li se ona kako sam je, dok smo bili još u osnovnoj, i tada u istom razredu, kako sam je zvao u bioskop a ona nije htela, ili nije mogla od svojih. Ili misli na ples subotom u našoj školi. Kako me je jednom, dok sam se neodlučan, na kraju plesne večeri premeštao s noge na nogu, upitala hoću li večeras pratiti nekoga kući i onda, i ne čekajući odgovor otišla s jednim drugim, starijim, iz višeg razreda. Misli li na našu ekskurziju, misli li na ono putovanje vozom, misli li na moju glavu naslonjenu na njeno rame, te noći, u našem kupeu, misli li na ono kad sam joj čestitao rođendan, kad sam je poljubio u obraz a ona se zacrvenela. Misli li? Zar ne – upitah. Rokenrol – upita ona začuđeno i ja je zagrlim, privučem je sebi i poljubim pravo u ona njena poluotvorena, sočna usta. I još jednom, i još. Stajali

smo tako pripijeni jedno uz drugo, odjednom drhteći, ja sam drhtao, i njena glava počivala je na mom rame-
nu. I ja šapnem, ne znam šta mi bi, bio sam prestao da
drhtim, šapnem na njeno uvo – da li i ti nekad poželiš
da tvoja noga bude na mom ramenu? Na nekom pu-
stom ostrvu. Na nekom Gogenovom¹⁴ Tahitiju. Samo ti,
i ja, okean i nebo, i niko više! Ona se trže, odmaknu se,
odvoji se od mene, pogleda me mrko, srdito. Dođavola
... šta mi bi? I druga noga – izlete mi iz usta. Zaista ne
znam šta mi bi. Možda zato što noge idu u paru. Mo-
žda zato što je Fransoaz imala lepe, devojačke noge.
Možda zato što je bilo proleće. Možda zato što je ostrvo
bilo pusto. Svi ste vi momci isti ... u glavi vam uvek
jedno te isto – reče Fransoaz nekako promuklo, polako
i rastegnuto, dubokim glasom, kao da nije njen. I okre-
nu se ona i ode na suprotnu stranu ulice. Ode ona žur-
no, oštih, pomalo ukočenih pokreta. Zaista ode. Ni da
se osvrne. Kao da me nema. Više nije htela da govori sa
mnom, ni u razredu, ni na školskom dvorištu, ni na
plesu, nigde. Nikako nije htela. A o tome da zajedno
idemo kući da i ne govorim. Zaista ... ni dan danas ne
znam šta mi bi da je ono pitam. Kao da to nisam bio ja.
Kao da nisam bio pri sebi. Kao na pustom ostrvu. A

---

¹⁴ Eugène Henri Paul Gauguin (franc.) – francuski slikar
postimpresionizma s kraja 19, početka 20. veka, koji je jedno
vreme živeo i stvarao na Martiniku, na Tahitiju i na Markiskim
ostrvima.

opet ... zašto da je ne pitam? Bar to jedno veče nisam bio neodlučan, jedino možda prebrz. Fransoaz, preplasnuli akt okružen jarkim bojama, i ja joj dolazim. Zar to nije lepa slika? More ... palme ... sunce ... A da je Fransoaz pristala? Šta bi bilo sa nama? Šta bi bilo od mene? Udala se ona brzo iza mature za nekog matorca, i čujem – imaju četvoro dece. Jedva da je prešla tridesetu a već četvoro uz njenu suknju. Od fakulteta ništa, matorac je neki šef, zarađuje. Ima mu valjda pedeset. Ja sa četvoro dece? Ja!? Dobro da je Fransoaz otišla na drugu stranu, a ja ostao na ovoj, svojoj. Makar i sam ... na tom pustom ostrvu.

Društvo za stolom zamišljeno, svi ćute.

Pauza

Uskoković dosu vino u čašu, otpi malo.

Uskoković (Žaku):

– Nisam baš sve razumeo, moj francuski nije bog zna šta ... ali koliko ja mogu da vidim – Vi ne volite obaveze. (*Okrenu se ostalima za stolom.*) Da mi pređemo opet na nemački? Lakše je.

Kjara i Melani klimaju potvrdno, Žak ćuti, Bauman širi ruke.

Melani:

– Ali Žak, kod Vas ima romantike. Ta pesma Žiliet Greko koja tako nežno peva ‘pričaj mi o ljubavi’ i koju voli i Vaš otac ... ta pesma ni Vas ne ostavlja ravnodušnim.

Žak:

– Meni više sviđa se ona druga, ona ‘obnažite me, obnažite me, dezabje moa, dezabje moa’¹⁵ ...

Kjara (pevušeći):

– Dezabje moa, dezabje moa. Da, ali polako ... ne žurite previše ...¹⁶

Žak (Kjari, pomalo začuđeno):

– Znete tu pesmu?

Kjara (smejući se):

– O, da. Naročito kad je peva jedna Milen Farmor¹⁷. Vatreno je peva i još vatrenije se skida. I još kad lizne onaj svoj srednji prst na pozornici u pravom trenutku ...

---

¹⁵ „Déshabillez-moi“ (franc.) – pesma Žiliet Greko.

¹⁶ *Oui, mais pas tout de suite, pas trop vite* (franc.).

¹⁷ Mylène Farmer – francuska pevačica.

Žak:

– A publika u transu. Video ja sam nju na koncertu ovde, uživo. Sjajno!

Uskoković (Žaku):

– Eto vidite, ljudi su ipak slični. Vama i Kjari ... sviđaju se iste pesme.

Melani:

– U svakom slučaju iste pevačice.

Kjara uzima Melani za ruku, Melani izolači ruku, lista jelovnik.

Pauza

Dolazi konobarica da primi sledeće narudžbe. Žak se protegnu koliko je mogao pored Kjare, onda usta s jelovnikom u ruci, nagnu se preko Kjare prema Melani.

Žak:

– Evo ove dagnje u belom vinu, pikantne, s ingverom, s kaparima i malo limuna, sa čikori-listovima, sa timijanom i celerom, i francuskim bagetom umesto pomfrija, na jedan od onih briselskih načina. Jedan od onih devedeset šest. (*Namiguje.*) Ah ti nemački brojevi

koji natraške su sasvim, jedan od šezdeset i devet. Naravno!

Žak sede nazad na svoje mesto pored Kjare. Konobarica obilazi oko stola, zapisuje narudžbe. Odnosi tanjire koji su korišteni za predjelo.

Bauman (*za sebe*):

– Konobarica ... ne znam ovu – nova je. Kjara i Melani naručile su ribu, ja i Uskoković rakove. Jedino je Žak ostao kod onih svojih dagnji. Volim ovaj deo večeri kada se naruči nešto krasno, nešto ukusno, pa se onda s nestrpljenjem iščekuje to što je naručeno. Appetit raste, eno susedni sto već dobija svoje, a i naš će ... samo što nije. Posluga se užurbala i to što je naručeno onda i stigne, onako ... lepo servirano, opojnih mirisa, zanosnih boja, oči zasijaju, onda se ponovo toči piće, svak se naginje nad svojim tanjirom, nad escajgom, pod svećama. Lak, nevezani razgovor se nastavlja, lepršav i neobavezujući, ako hoćeš možeš i ti da kažeš koju, ako nećeš niko to i ne primeti, i ja mogu da mislim na svoj Hamburg, na svoj dom, mogu da dočaram naša ulazna vrata, onaj stepenik pred njima, da mislim na naše udobne sobe, i na našu prozračnu dnevnu sobu, na trku naših dečaka, na njihovu pisku i smeh, golicanje i premetanje, na ponovni susret sa svojom ženom, na miris njene duge, plave kose ... (*Iza Baumanovih leđa po-*

javljuje se Izabel upadljivo crvenih usana, obgrli ga ovlaš rukama, poljubi u kosu, izlazi. Svetla na pozornici polako se gase, još samo sjaj sveća na stolu.) ... kao svila, na njene grudi, još čvrste, uspravne, na njenu svetlu put, na jastuk ispod njene glave, na čaršaf koji se gužva pod nama, na jastuke u sobi u hotelu, na šansone što dopiru s radija, na navučene zavese i prigušeno svetlo, upravo prigušeno, na rizling na noćnom ormariću, na natpis „Molim, ne smetajte“ što se još klata na vratima hotelske sobe, na nestrpljenje, na svlačenje u brzini, u grču, na razbacan veš, na dodir Izabelinih ruku, na pregib njenih bedara, na njenu vatru, njen žar, uzdahe, na njene vatre-no-crvene usne, na uvojke, na njene duge, tanke naušnice koje klize preko mojih grudi, preko mog stomaka, sve niže, na njene preplanule listove na mojim slabinama ... bez kondoma, slatko, na njeno čelo orošeno znojem, na njen vreli dah, na milo čavrljanje, na detinjasta pitanja, na slike dečaka koje ona još jednom hoće da vidi, na čeprkanje po mojim stvarčicama, na tople, strasne reči na rastanku, na sledeće viđenje ...

*Bauman vadi svoj mobilni telefon, zagleda ekran.
Dopire svirka sa ulice, pa se i ona utišava.*

Zavesa

DRUGI ČIN

Pozornica u polutama, sveće na stolu su upaljene. Svetla iznad lepo postavljenog stola polako se pale. Gosti podižu čaše, nazdravljaju. Šef sale obilazi diskretno oko stola, nadgleda da li je sve kako treba.

Bauman (*za sebe*):

– Za našim stolom, sipa se ponovo, govori se brzo i lako, nevezano i lepršavo. Govori se o Modiljaniju¹⁸, o njegovim izduženim likovima mladih devojaka, i Žak reče „uzdužnim“ umesto „izduženim“, i o drugom slikaru, Renatu Gutuzu¹⁹ se govori, o njegovim zašeceranim voćnjacima narandži na Siciliji, i Žak reče „pošeceranim“ umesto „zašeceranim“, i o njihovim drugim slikama, o aktovima u izazovnim pozama, navodno originalima koje sumnjivi tipovi za male pare nude turisti-

---

¹⁸ Amedeo Modigliani (Modigliani) – ital. slikar osobenog stila iz 19/20. v.

¹⁹ Renato Guttuso (Renato Guttuso) – ital. slikar (ponešto ulepšanog) realizma iz 20. veka.

ma u mračnijim ulicama odmah iza Kanala Grande u Veneciji ili u zadnjim sobičcima antikvarnih radnji, i Žak komično naglašava ono „r“ što se kotrlja i prevrće kod „turrrista“, kod „orrriginala“, kod „antikvarrrnih“ radnji i Kjara ne ostaje dužna.

Kjara:

– A ovde kod vas mogu za male pare da se kupe navodno originalne Rubensove²⁰ skice bucmastih dečaćića koji veselo mašu s neba, iza paperjastih oblaka i onih debeljuškastih, golišavih bludnica koje prestravljene padaju naglavačke u pakao. To su skice za čuvena Rubensova ulja, skice koje se nude turistima ovde u Briselu, u skrovitijim uličicama iza Maneken Pisa²¹ ili tamo u onom parku kod Atomijuma²².

Stiže jelo, konobarica servira, šef sale doliva čaše.

Kod ulaznih vrata ponovo se pojavljuje prosjak sa svojim ruksakom i posudom za novac.

---

²⁰ Peter Paul Rubens – barokni slikar flamanskog porekla iz 16/17. veka.

²¹ Turistička atrakcija u Briselu – minijaturna skulptura-kopija dečaćića koji piški na raskrsnici *Rue des Grand Cames* i *Rue de l'Etuve*. Originalna bronzana figura iz 17. veka više puta je ukradena i sada se čuva u muzeju.

²² Turistička atrakcija u Briselu – monumentalna metalna građevina iz 20. veka u obliku devet atoma kristala gvožđa.

Žak (*posprdno*):

– Ah, Rubens ... Flamanac taj je bio.

Bauman (*hladno*):

– Pa šta ako je bio Flamanac, Holandžanin. Kakve to veze ima s plagijatima njegovih skica koji se ovde ispod ruke prodaju kao da su neki originali?

Žak ne obraća pažnju na Baumana, Kjari i Melani pokazuje flašu vina, obreće je u rukama.

Pauza

Šef sale staje iza svog pulta na ulazu u restoran. Na pločniku kod ulaza leži ruksak. Šef sale se naginje prema ruksaku, pođe da ga podigne, onda se trgne, ostavi ga da leži, vraća se hitro u restoran s mobilnim telefonom u ruci.

Bauman vadi svoj mobilni telefon, zagleda ekran.

Uskoković (*za sebe*):

– Žak ponovo o onim svojim probranim, francuskim vinima. Gnjava Žak, gnjava i dalje, sve glasnije, sve unoseći se drugima u lice, te ovo vino je ovakvo, te ono vino je onakvo, te berba iz ove, te berba iz one godine, te onakvi čokoti, te ovakvi čokoti, te ovo brdo, te

ova strana brda, te oni vetrovi, te ovaj šato²³, te onaj šato, te burad ovakva, te burad onakva, te ta boja, te ta vrsta pluta za čep, kao da niko drugi nema dobrih vina i dobrih čepova. Taj nikada nije čuo za dingač ili postup, taj nikada nije probao hladni misal. Ne zna on šta je propustio.

Kjara:

– Berba ... šato ... čepovi ... Nego Žak, Vi ste sigurno čuli za Rudija Kurniavana.

Žak (*zbunjeno*):

– Rudija? Kog Rudija? Ko taj je? Neki iz Nemačke vinar? (*Okrenu se prema Baumanu.*) Zvuči Rudi nemački meni. Neki pivar? Zar nije? Reci!

Bauman vraća mobilni telefon u džep.

Bauman (*za sebe*):

– Šta ovaj trabunja? Zbunjen je, a ipak drzak.

Kjara:

– Ne, nije on nikakav pivar, i nije iz Nemačke. Kurniavan je bio student, poreklom iz Džakarte. Taj je

---

²³ *Chateau* (franc.) – zamak (vinarija).

svojevremeno operisao u Kaliforniji. (*Iznad uva uvrće jedan od svojih u ljubičasto obojenih pramičaka kose.*) Zvali su ga doktor Konti.

Bauman (*zadovoljno*):

– Taj je postao čuven. Falsifikovao je najskuplja francuska vina mešajući prozaična, obična, jeftina vina, sipajući ih u flaše sa etiketama iz najboljih godina, neke su bile čak i od pre Drugog svetskog rata i na kraju ih prodavao na izvikanim licitacijama po astronomskim cenama. Sve je to pisalo u novinama, moglo se pročitati.

Kjara (*klimnu glavom potvrdno*):

– Taj je uspeo da falsifikuje mnogo flaša burgundca iz vinarije Romane-Konti. Zato su ga prozvali doktor Konti. Na kraju ga raskrinkao neki američki bogataš, kolekcionar retkih, skupih vina. Sumnjičav čovek, zatražio radiološku analizu vina koje je navodno bilo proizvedeno još pre Drugog svetskog rata, uključio FBI jer je analiza pokazala da u vinu ima radijacije, znači proizvedeno posle Hirošime i Nagasakija, a ne pre, Kurniavan se upleo u protivurečnosti, u izmišljotine, prozirne laži ... Našli mu prazne flaše, našli mu lažne etikete, našli lažne čepove, levke i menzure, mnogo jeftinog vina, našli mu pune flaše ... navodno onih najre-

đih, najprobranijih, basnoslovno skupih vina. Sve francuskih ... On sa studentskom vizom, iz siromašne zemlje a u luksuznoj vili, s pozamašnim računom u banci ... I eno ga sad – robija.

Uskoković (*smejući se*):

– Aha, in vino veritas²⁴! Dolijao jedan od tih doktora-šarlatana. Upecali ga nakon što je on tamo ...

Žak (*prekida ga*):

– Ne čudi mene to. U tim Državama Sjedinjenim svašta moguće je!

Bauman (*za sebe*):

– Žak to opet ... kao šakom po stolu. I pogrešnim redom reči u rečenicama. I u svojoj glavi.

Žak:

– Ovde, kod nas, nikada! Ne. Tamo kupuju vina stara u nadi da će za pet, za deset godina prodati njih uz veliku dobit oni. Da će ... kako se kaže na nemačkom ... profitirrrati. Da, profitirrrati. To zaslepi njih. Oni ne piju to u što investirali su, oni ne znaju šta u tim njihovim skupim flašama tačno je, drže te flaše oni da

---

²⁴ U vinu (je) istina (lat. izreka).

bi hvalili se pred prijateljima njihovim, da bi onda još skuplje prodali flaše te i onda se hvalili ponovo zaradom ostvarenom prijateljima njihovim. Šta u našim flašama je mi znamo tačno to. Mi kupimo dobra vina da bi pili ih u društvu prijatelja naših, da bi u njima uživali zajedno s prijateljima našim. (*Pokazuje široko, rukom, ovlaš preko stola, prema okupljenom društvu*). Tu ta razlika je između onih i nas. Zar tako nije? Zar nije? Reci ti!

Niko ne uzvrat. Za stolom neprijatna tišina.

Bauman (*za sebe*):

– Tako se ne govori o drugoj strani Atlantika, ma ko da im je sada predsednik, ma kakve da su mu uši, ma kakva frizura ... Pogotovo ne javno, u restoranu. Pogotovo ne ovde, u Briselu.

Pauza

Iza scene se nazire plavo svetlo nekog policijskog vozila, pojačava se. Gosti se zgledaju. Šef sale pokazuje društvu za stolom da ustanu i povuku se dublje. Društvo poskakalo, Bauman ide na kraj sale, Uskoković do prozora, Žak stade zaštitnički ispred Melani i Kjare.

Kod ulaza u restoran pojačljuje se deminer u zaštitnom odelu, visoke pancir-kragne, s vizirom preko lica i dugačkom teleskop-šipkom sa mehanizmom za hvatanje predmeta. Is-

pred sebe gura posudu debelih zidova, s poklopcem. Prilazi oprezno ruksaku kod ulaza, podiže ga polako, spušta u posudu, zatvara poklopac i odlazi. Plavo svetlo policijskog vozila se gubi.

Pauza

Šef sale (*blago, umirujućim tonom*):

– Gospodo, sve je u redu. Možete da se vratite. (*Pokazuje rukom na sto. Popravlja stolnjak.*) Nema nikakve opasnosti. (*Izmiče stolice da gosti lakše sednu na svoja mesta.*) Izvolite, izvolite. (*Gosti se polako vraćaju za sto. Šef sale doliva čaše.*) Uzdravlje, uzdravlje! Gospodo ...

Pauza

Gosti piju ćuteći. Polako se vraćaju svojim tanjirima. Zveckea escajg.

Uskoković (*posle nekog vremena*):

– Dozvolite, i ja imam jednu doktorsku priču. Ta je o nekom drugom doktoru-šarlatanu. Gledam ove plodove mora pred nama i mislim na tog nazovi-doktora.

Bauman (*za sebe*):

– I tako ... krenu to. Pogrešno i nepotrebno. Ali nisam ja počeo s tim navodno divnim, probranim vinima i sa onim lažnim, isto tako skupim vinima, i sa pravim i sa lažnim slikama – sve je započeo Žak, a drugi nesmotreno prihvatili. Bez ikakve potrebe.

Žak:

– I ta iz Amerrike je?

Uskoković:

– Ne, ova je iz moje lepe domovine – s mirisom jugovine. Znate za onu našu jugovinu? Ne znate? To vam je topao, ali vlažan vetar. Donosi visoke talase i glavobolju.

Bauman (*za sebe*):

– Kuda je to Uskoković krenuo? Ovo mi se sve manje sviđa.

Šef sale ide prema svom mestu kod ulaznih vrata, prolazi pored gostiju.

Kjara (šefu sale):

– Msje ... Garson²⁵!

Šef sale:

– Ui madam?²⁶

Kjara:

– Ima li vesti?

Šef sale:

– Vesti?

Kjara:

– Da, o ruksaku ...

Šef sale:

– O ruksaku? A da, ruksak ... Ništa važno madam. Onaj prosjak se pojavio u policijskoj stanici. Tražio je svoj ruksak.

Kjara:

– Tražio je svoj ruksak?

---

²⁵ *Garçon* (franc.) – kelner.

²⁶ *Oui madame* (franc.) – Da, gospođo.

Šef sale:

– Da, vratili su mu ruksak.

Kjara:

– U ruksaku nije bilo ništa sumnjivo?

Žak poče da se smeje, Kjara ga gleda prekorno.

Šef sale:

– Sumnjivo? Ne, madam, ništa sumnjivo. Samo neke prnje, nešto hrane ... pića ... neke novine. Ništa važno.

Žak:

– Se la vi²⁷.

Kjara:

– Da, naročito ovde ... u Briselu.

Žak:

– Ah, tako isto može i u Rimu biti. Ili u Napulju, u Veneciji ...

---

²⁷ *C'est la vie* (franc.) – Takav je život.

Šef sale:

– Gospodo, još jedna flaša?

Žak klima glavom i šef odlazi po vino. Bauman vadi mobilni telefon, zagleda ekran.

Melani (ironično):

– Ne znam zašto, ali na pamet mi pada ono o jednom velikom šarlatanu ...

Uskoković:

– Dozvolite da dodam – o dva šarlatana. Dva doktora šarlatana ... Svojevremeno mi se obratio jedan bračni par, dođoše u moju ordinaciju, tada sam još radio u Splitu, muž hoće da pregledam ženu. Mlađi ljudi, tamo, iz okoline. Bili su u braku tri-četiri godine, želeli su decu, naročito on. Što je vreme prolazilo želeli su decu sve više i više – ali dece nije bilo. Pregledam ženu – kod nje sve kako treba. Pregledam muža, iako se on opirao, kao čemu sad to, kod njega je sve u najboljem redu, nije on došao na pregled, nego njegova žena, kad ono, muž je taj, on ne može da ima decu. Besplodan je. Tja, dešava se to. Pozovem ih oboje, i onda polako, oprezno, korak po korak, reč po reč, prepričam šta stoji u nalazima i šta to znači – muž van sebe! Bio je iz patrijarhalne porodice, nije mogao da poveruje da s

njim nije sve kako bi trebalo da bude. Muško, a navodno ne može ... Ne, to nije istina. Ne može to biti istina. Svi u familiji, s njegove strane, svi su mogli, svi su imali potomke. I to po nekoliko njih. I to većinom sinove. Ne, to s tim mojim nalazima, to ne može biti tačno, mora da je greška. Voleo bih da je greška, ali nije, kažem. Žao mi je. S druge strane, toliki bračni parovi nemaju decu, a opet su sretni. Usvoje neko dete, nađu siročće. Zar je malo siročadi na ovom svetu, kažem. Muž čuti, mrgodan, ljut na mene, ni da me pogleda. Odu oni. Tja, ljut on na mene, ali drugim lekarima ne ide – čujem posle. Sigurno misli on, vrag ne spava, bolje da više ne idem ni kod kakvih lekara, svi su oni manje-više šarlatani. Posle nekog vremen, prošla je godina, godina i po, pojavi se kod mene njegova žena. Sama je, moli da je pregledam. Dobro, pregledam je, ona trudna. Čestitam. Ponovo ste se udali? pitam. Izlete mi ... onako. Ne, nisam – reče. Zamoli me da je ne odam, ni pod kojim okolnostima. Obećam, dam časnu reč lekara, specijaliste, i ona mi poveri da je našla drugog čoveka, da taj liči na njenog muža, da ima istu krvnu grupu kao i muž, da je sličnih godina, da ima decu, dva sina.

Konobarica donosi novu flašu, otvara je, sipa gostima, odlazi. Žak se smeje. I Kjara. Žak namiguje.

Uskoković:

– I tako ... s njim, s tim drugim čovekom, ostala ona u drugom stanju. I ponovo me moli da ne odam tu njenu tajnu ni za živu glavu. Neću, ne brinite! Mesec-dva kasnije pojavi se kod mene njen muž. Sav blista, ali seva očima, kočoperan kao neki petao, glasan, da svi čuju, kaže, Uskokoviću, vi ste šarlatan! Prijatelji mi savetovali da redovno jedem plodove mora, ribu, školjke, rakove. I žena da jede. Naročito ona! Znaju ljudi šta treba, prijatelji su to. I eto, žena mi u drugom stanju, uskoro će prinova. A vi meni onda, ne tako davno, ni pet ni šest nego, ti ne možeš da imaš dece! Sa ženom je sve u redu, ali sa tobom nije. Šarlatan, to ti je! potvrdi muškarčina svoju dijagnozu. Ja ... šta ću, reč je reč, kažem, medicinski nalazi su jedno, a stvarnost je drugo. Sada se to jasno vidi, nalazi – ipak je to samo teorija. Ono što smo učili u školi. Ne mora uvek da bude tačno. Muškarčina odmahnu prezrivo, okrete se na petama, tresnu vratima i ode. Čujem posle – dobili su sina.

Žak (*cerkajući se*):

– Aha, doktorrr-šarrlatan. Stvarrno ...

Uskoković (*kroz smeh*):

– Tja, šarlatan. Totalni!

Svi sem Baumana se smeju, on vraća mobilni telefon u džep.

Bauman (*za sebe*):

– Šta je tu smešno? To je jedan ružan slučaj. Primitivan svet. Nije čudo da im se takve stvari dešavaju. Balkan je to, taj jug, taj mačo-muž, ta žena s oštećenim krovom, pa i ovaj Uskoković. Nažalost ... i on. Evo povuče Balkan za sobom i takve kao što je Žak. Nije čudo za Žaka, ali Kjara ... Čak i Melani ... Smeje se i ona.

Kjara (*uozbilji se*):

– Neka žena tamo kod vas želi da ima dete – to mogu da razumem. Nije to mnogo drugačije ni kod nas u Italiji, u Veneciji i drugde. Pogotovo kada se pogleda još južnije. Ono što ja ne mogu da razumem je to da ta žena po svaku cenu hoće da zadrži muža. Šta će joj to? Ta ni dete nije u stanju s njom da začne.

Žak:

– Da zadrži muža svog – to za mene razumljivo je sasvim. Devojke zaljube se tako, ne mogu više bez čoveka koga vole one, bez muškarca tog njihovog – udaju se. Ono što čudi mene, želja je ta da se po svaku cenu dete imati mora. To čudi mene sasvim. Stvarno. Reci ti!

Kjara:

– Ne, nije ona to učinila deteta radi. Ta jadna žena to je učinila da bi zadržala muža. Da nije bilo tog deteta muž bi je po svemu sudeći napustio. Oko njega se sve vrti. Oko tog muža.

Bauman (*za sebe*):

– Čemu ovaj razgovor? Kome ovo treba?

Bauman ustaje, podiže čašu prema društvu, kucne nekoliko puta nožem po ivici, čaša odzvanja.

Bauman (*svečano*):

– Dame i gospodo, koristim ovu priliku da vam se zahvalim na vrlo prijatnoj večeri (*klimnu Žaku*), na duhovitom razgovoru, na iskricama lucidnosti koje sa raznih strana tako dobro osvetljavaju nas ljude, ono ljudsko u nama, nekad veliko, nekad pomalo smešno, uvek toplo i neprolazno. (*Nakloni se Kjari, nakloni se Melani, Uskokoviću.*) A iznad svega želim da vam se zahvalim na izuzetno dobroj saradnji, na različitim gledištima koja smo iscrpno razmatrali, koje smo strpljivo usklađivali na našim plodonosnim sednicama, pravilno usmeravali svo to bogatstvo raznolikih gledišta ističući ono što im je bilo zajedničko, ono što je u njima najbitnije. Mislim da ćete se složiti da je ovo pravi trenutak da se

spomenu odlični rezultati našeg odbora, i da vam ovom prilikom poželim ugodan, kao što je maločas neko ovde već dobro primetio – zaista zaslužen odmor ...

Žak (*ustaje, podiže visoko svoju čašu*):

– Živeli!

Ostali (*podigoše svoje čaše*):

– Živeli, živeli.

Bauman (*za sebe*):

– I tako ... onaj raniji, sasvim pogrešan, posve nepotreban razgovor vrati se tamo gde je maločas stao.

Uskoković:

– A sada molim vas – zamislite tu mladu ženu, prvo tu ženu koja voli svog muža, i onda tu istu ženu kako traži drugog muškarca, kako zagleda, odabira, kako zavodi, kako glumi da je zavedena, kako ide u krevet s tim drugim ... I posle ponovo ... s mužem. Mora ona s mužem ... da ovaj nešto ne posumnja. Zamislite sve to!

Bauman (*za sebe*):

– Zašto da zamislimo? Šta ima da zamislimo? Šta hoće Uskoković? Koji mu je vrag večeras? Ne prepo-

znajem ga. Vino, šta li? Ili kokain? Ima ga ovde na sve strane, iza svakog ugla. Beli se ovde, mnogo se ovde beli.

Žak (*smejući se*):

– Pa lepo njoj je ljudi. Bolje dva nego jedan. (*Maše rukom iznad glave kao da skida šešir.*) Šapo²⁸! Zamislite – dan jedan, a dnevnice dve. To i nama trebalo bi jako. (*Kjari.*) Dolče vita²⁹, kaži ti!

Kjara (*ozbiljno*):

– Ja se pitam da li je ta žena mogla išta lepo da oseća u krevetu s tim ljubavnikom. Ili posle, u bračnom krevetu, s mužem. Možda ona nije mogla bez tog muža. Možda je htela da ga zadrži iz sasvim drugih razloga, iz razloga koji nemaju nikakve veze sa nekakvim sentimentalnim osećanjima. Možda je u pitanju gola egzistencija, možda je materijalno bilo u prvom planu, krov nad glavom, održavanje, njegovo prezime, osećaj sigurnosti. Iluzija da jedan muškarac može ženi da obezbedi sigurnost. Iluzija da si bez muškarca, da si bez nekakvog muža izgubljena. Koja varka!

---

²⁸ *Chapeau!* (franc.) – Šešir (... skidam Vama u čast).

²⁹ *Dolce vita* (ital.) – Slatki život.

Uskoković (*zamisljeno*):

– Mislim da to u ovom slučaju nije bio pravi razlog. Rekao bih da je ona zaista volela svog muža, doduše na neki neobičan način. Ona je iz konzervativne, patrijarhalne sredine. Tako je vaspitana, nije mogla drugačije. Htela je dete. Morala je da dobije dete.

Bauman:

– A kako je ona našla tog muškarca s kojim je posle tamo ... Oca tog svog budućeg deteta. (*Onda za sebe*). Zar sam morao to da pitam? Gotovo je sad – pitanje lebdi u vazduhu.

Uskoković:

– To nije bilo tako jednostavno ... kako bi čovek mogao da pomisli na prvi pogled. Žena samo poželi tog i tog, malo se provrta oko njega – i taj odmah pristane! Ne, nije to išlo tako brzo.

Žak:

– Čudi me ... znajući nas muškarce.

Kjara:

– Da, znajući vas muškarce ...

Žak (*pevušeci*):

– I vas žene ... I vas devojke ... gospođice Moreti.

Bauman (*za sebe*):

– Ovo postaje sve gore. Ovaj prizemni razgovor ... Ta petparačka tema. Kao neka američka sapunica. Eto, i ja počinjem ... Kome ovo, dođavola, treba? Ovo ide u sasvim pogrešnom pravcu.

Uskoković:

– Potrajalo je to neko vreme. Nekoliko meseci, pola godine ... Tako nešto. Odabrala je ona nekoga ko je fizički veoma ličio na njenog muža, uz to nekoga ko je bio još prilično mlad, još u dobrim godinama za ono za što joj je taj trebao. Osim toga neko ko je imao istu krvnu grupu kao njen muž. To je bilo važno, jer ako onaj njen nešto posumnja ... Onda, kako mi kažemo – ima da je nema! To je bilo vreme kad se DNK-analize još nisu radile. Bar ne kod nas, dole.

Kjara:

– One ni danas nisu sto-odsto pouzdane. A o mogućim manipulacijama da i ne govorimo.

Žak (*vrlo znatiželjno*):

– I gde našla je njega ona tada?

Uskoković:

– Za vreme glavne turističke sezone. To vam je najbolje vreme za takve stvari. Zaposlila se ona u jednom restoranu kod nas dole, na Jadranu. Mužu je rekla da bi im vanredna zarada dobro došla, mogli bi da doplate za novi brodić s većom kabinom koji je on toliko želeo, onaj stari, manji da prodaju i tako ... U tom restoranu imala je dovoljno povoljnih prilika. Kad je uspela u onome što je naumila, dala je otkaz, a mužu rekla da joj se šef sale nabacuje, da je bolje da više ne radi. Dobra im je i stara barka.

Društvo se smeje, podgurkuje.

Žak:

– Barka stara. A i na novoj bila ona je. Želja prođe da nju. Hi, hi, hi. Hi, hi, hi.

Melani (*naglo*):

– Moram reći da me čudite! Jedino ste Vi, Baumane, svetli izuzetak. Možda zato što sam sa severa, a vi s juga. Drugačiji nam vetrovi, voda nije ista, sunce ne sija jednako. Vi celo vreme o toj ženi, majci – a šta je s nje-

nim mužem? Kod njega je sve u redu? Sve je kako treba? Njega razumete? Samo što nije mogao da napravi dete – sve ostalo je kako treba. Zaista me čudite.

Žak (*pevuši prema Melani*):

– Al' poznato je, draga moja ... ima nešto trulo u državi Danskoj ... Danska drugačija sasvim je. O tome pisao je još davno ...

Kjara (*rukom Žaku pokriva usta*):

– Naravno da s njim mnogo toga nije u redu. Taj ne pripada današnjem veku nego nekom prošlom. Ne kom bivšem. Na njega ne treba trošiti reči. Ne zavređuje ih. (*Žak skloni Kjarinu ruku.*)

Uskoković:

– Tja, to vam je naše malo mesto, patrijarhalna sredina. Vaspitanje, prošlost, crkva – sve je još tu. Muško stoji iznad svega.

Žak (*uozbiljivši se*)

– A šta s njenim ljubavnikom je? I on muško je. Da li on s njom je sve to uživanja samo radi? Da li naslutio on je šta iza svega krije se? Kako ona odabirala je ... Dobro, to nije mogao da zna on. Ona sigurno pustila je da zavede nju on. Da tako ispadne kao on nju zaveo, ne

njega ona. Ali ona mora da raspitivala se za krvnu grupu njegovu, nekako otkrila je krvnu grupu njegovu. Mora da raspitivala se da li on dece ima i deca kakva su. Ta on njoj trebao samo za rasplod je, to jasno je. Zar on toga ništa primetio nije? Kako moguće je to? Moguće, moguće ako budala on je. Šta on bi da ona tražila od njega je da ima priznati to dete njeno on? Šta ako ona razvede se, i onda udati hoće se za njega ona. Šta on bi onda? Misli on to? Doduše, pogledajte dagnju ovu, ove ružičaste obline njene, kako samo bujna ona je, i ove nežne, tamne, gotovo crne ivice njene, malo razmaknute, poluotvorene ... Kako vlažne su one i kao prijaju one ... Privlačno to je. Može nekima mozak da zavrti lako to, naročito ako budala on je. Ako ne misli.

Bauman se diže od trpeze, odlazi u stranu praveći se da briše nos.

Bauman (*za sebe*):

– Da, budala kao što si ti! Prokleti, neukusni, vulgarni Žak. Muka mi je od njega, muka od njegovih školjki, muka od njegovih priča. Muka. Povraća mi se. Kako bih rado tresnuo tu masnu, tu zapljuvanu gubici! Ali dužnost nalaže drugo, takva je obaveza, mirno, uzdržano, polako.

Melani se namršti.

Kjara:

– Vama muškima, izgleda, samo je ona ženska stvar pred očima.

Žak (*cereći se*):

– A tebi nije? (*Podiže čašu kao da joj nazdravlja. Otpi gutljaj, obliznu se.*)

Kjara gleda ljutito.

Bauman (*za sebe*):

– Eno, Kjara se crveni. Vidim kako se rumen srdžbe širi njenim obrazima, širi prema njenom vratu, širi prema njenim usnama, kako njeni prsti stežu viljušku, zglobovi su joj u trenu pobeleli, gleda s gađenjem Žaka, brada joj podrhtava – ali očuta.

Kjara se okrenu prema Melani. Melani je uze za ruku, zagrli je.

Bauman (*za sebe*):

– Zaista, teško je ne mrzeti Žaka. Ne ne mrzeti ga, ne to, nego paziti da se to ne primeti – to je ono što nije nimalo lako. On sam bi rekao – što lako nije ni malo. Budala!

Uskoković:

– Da, interesantno je to s našim ljubavnikom ali, dozvolite da primetim, na jedan drugačiji način nego što vi Žak to vrlo duhovito oslikavate. Obično se govori kako muškarci ulaze u ljubavne veze iz strasti, ili iz interesa, ili jednostavno zato što im se tako prohte, iz obesti, kao za neku opkladu ili nadmetanje, i onda, ako njihova devojka, njihova žrtva, njihov trofej zatrudni, odluče se ili za ženidbu ili jednostavno ostave trudnoću, traže dalje, zavode neku drugu, neku novu. I tako redom. Muškarci su ti koji odlučuju šta ima dalje da bude. Oni vladaju situacijom, oni su gospodari zbivanja. Ovaj naš slučaj, ako bolje pogledate, sasvim je drugačiji. Našeg ljubavnika niko ništa ne pita, ništa on ne odlučuje. On je odigrao, i ne znajući, svoju ulogu, niko ga ne pita za novo potomstvo, za njegovo potomstvo, ovde je žena ta koja zapravo o svemu odlučuje. Možda bi njen ljubavnik, da zna za svoje potomstvo, odlučio da ostane sa novom ženom. Možda bi ostavio svoju suprugu, možda bi se razveo od nje, možda bi okrenuo novo poglavlje u svom životu. Ko to sada zna? Ta žena ostavlja ljubavnika u potpunom neznanju i svoje, njihovo potomstvo poklanja mužu. Ona je ta koja u potpunosti vlada situacijom. Na stranu sad koji su njeni motivi. Činjenica je, ljubavnik je u ovom trouglu najobičniji statista. Puki objekt i ništa više.

Bauman ustade, pokaza društvu na tabakeru koju je izvadio iz džepa, na upaljač, ide na drugi kraj restorana, prema wc-u.

Bauman (za sebe):

– Kakav razgovor! Kakva smutnja! Sve su to budale. (Sebi.) A ti pazi. Samo mirno, staloženo, ležerno.

Bauman odlazi u wc, raskopčava šlic, dolazi Uskoković i staje pored njega, raskopčava i on šlic.

Pauza

Uskoković:

– Dopala Vam se moja priča?

Bauman:

– Pokrenula je nešto. (Otresa se, zakopčava šlic). Ne-ka pitanja ... Neke paralele ...

Uskoković se smeška, otresa se i on, zakopčava šlic, gleda pažljivo Baumana.

Uskoković:

– Da? Zaista?

Bauman krenu prema izlazu.

Bauman (*za sebe*):

– Ta on je sve to ... Tako znači. Lisac je on. U mom pogledu, u mom držanju, mora da je nešto ... Možda moje ruke?

Uskoković:

– Ah ne ... Zar ste poverovali? Stvarno? I vi? A ja sve to onako ... iz druge ruke. Tu sam priču čuo od drugih, tako ... kao večeras. U nekoj kafani. Ko zna šta je tu istina i šta nije istina. Kako se to zaista zbilo ... Ja sam to samo zbog onih tamo ... Zbog Žaka, i zbog Kjare.

Bauman (*vrlo staloženo*):

– Da, znam.

Uskoković (*nesigurno*):

– Samo sam hteo da razgovor okrenem na šalu. Da se izbegne eskalacija. Ipak sve je otišlo nekako ... na pogrešnu stranu. Umalo da ga ona zadavi. Ili nabode na onu svoju viljušku. Ali Vi ... Mislio sam da Vi tako nešto nikada ne bi ...

Bauman (*osmehujući se*):

– Da, znam. Oni su potpuno uvereni u vašu priču. Nema sumnje. Zvučala je jako uverljivo.

Uskoković (*poče da se smeje*):

– Gospodine Bauman – Vi ste ljubazni! Dobri ste Vi. I vrlo ste ugrađeni. I vrlo ste uverljivi. Vi ste uverljivi! Ne ja.

Bauman:

– Mogu da Vam ponudim da pređemo na ti? Ipak ... stariji sam od Vas. (*Pruž a ruku*). Ja sam Mihael.

Uskoković (*ozareno*):

– Čast mi je. Ja sam Ivo. (*Rukuje se sa Baumanom.*)

Bauman:

– Da, Ivo, gotovo da sam poverovao. Dobar si ti govornik!

Uskoković izvadi jednu kesicu, ispruži kažiprst, istrese beli prah po dužini svog kažiprsta, ušmrknu polovinu – drugu ponudi Baumanu.

Uskoković:

– Dozvoli da primetim – prva liga!

Bauman se osvrće – nigde nikoga, ušmrkne i on. Uskoković skloni kesicu.

Bauman:

– Uuuuuuu, prokletstvo. Prvoklasno! Bože, divno je! Zasta – prva liga.

Bauman potapša Uskokovića po ramenu, i Uskoković potapša Baumana. Uskoković izlazi iz wc-a, Bauman za njim, onda zasta. Uskoković odlazi. Pojavljuje se šef sale, staje pored Baumana.

Bauman (za sebe):

A maločas? Pušio sam maločas tu, pre wc-a, Uskoković je prošao pored nas. Da li je Uskoković čuo moj razgovor sa šefom sale? Čuo je, sigurno da je čuo. Bar neki odlomak je čuo. Morao je čuti. Šta sam ono bio rekao? Šta sam ono tačno ... Upitao sam šefa – prošli mesec? I upitao sam – a nova adresa?

Šef sale (širi nemoćno ruke):

– Msje, žao mi je, ona nije ostavila nikakvu adresu. Spomenula je novu situaciju, spomenula je težak rad,

često do kasno u noć, svoj umor, ali i dobre napojnice, zahvalila se i dala otkaz. Tako je to ovde, jedna ode – druga dođe. Mislim da se Izabel vratila nazad, u Briž.

Šef sale odlazi.

Bauman:

– Šta je Uskoković mogao da zaključi iz toga? Ništa određeno. Ne zna on za Izabel. Ne može da zna. Ili ipak nešto naslućuje? Pa? Zar je važno? Zar je to važno? (*Pevuši.*) Važno, strašno važno, više nego važno, svevažno, nevažno, vrlo malo važno, nikome važno, bez važnosti, istekla važnost. Smešno. Da pukneš od smeha!

Iznad bine se pale raznobojna svetla, poigravaju scenom. Pojavljuje se Uskoković, zastaje, čeka Baumana.

Uskoković (*zadivljeno*):

– Vi ste mnogo, mnogo, mnogo ... bolji! Poverovao sam, za trenutak, da ste Vi poverovali kao što su poverovali oni tamo ... Da si i ti poverovao. Dobro ti to radiš. Od tebe se mora učiti!

Uskoković ide napred, Bauman malo iza njega.

Bauman (*za sebe*):

– Gleda me Ivo ozareno, radosno. Ushićen je, ushićen je. I ja! Sve više i više. Smeje se. I ja se smejem! Izustih – Ivo, politika je takva, onaj ko hoće da bude uspešan mora na prvom mestu da bude uverljiv. Bez toga uspeha nema. I onda, lebdeći između stolova doplovismo do našeg divnog, našeg najlepšeg, našeg tako bogato ukrašenog i sa toliko dobrog ukusa postavljenog stola, stola obasjanog prekrasnim svećama, tamo napred, napred, do stola gotovo na ivici pločnika ove prelepe ulice i s oduševljenjem se priključismo našem vedrom, nasmejanom, šik obučenom, izvanredno doteranom društvu. Smeju se oni, i Ivo, i ja. I sveće i stolnjak, naše salvete i escajg i cela ulica.

Bauman i Uskoković sedaju veselo za sto, društvo im nazdravlja, nazdravljaju i oni.

Pauza

Bauman (*Uskokoviću*):

– Da zatražimo račun?

Žak:

– Plaćeno je već!

Bauman:

– Plaćeno? Ko je platio?

Žak se osmehuje. Baumen odmahuje glavom. Žak ustaje, prilazi Baumanu, šapuće mu nešto na uvo.

Bauman:

– Ne, to ne dolazi u obzir! Ti vaši lobisti ponovo ...

Žak mu stavlja ruku na rame, ponovo šapuće nešto na njegovo uvo. Uskoković gleda znatiželjno obojicu.

Bauman:

– Ne, Vaše nuklearke su uz našu granicu. To nije ...
(*Žak mu blago stavlja ruku na usta.*)

Melani (Baumanu):

– I Vaše su – uz našu granicu.

Bauman:

– To je sasvim drugi slučaj! Naši standardi su daleko bo ... (*Žak mu ponovo stavlja ruku na usta.*)

Kjara širi ruke. Dolazi šef sale. Nosi flašu konjaka i nove čaše.

Šef sale:

– Gospodo, sve u redu?

Žak se vraća na svoje mesto.

Kjara:

– Sve je u redu.

Šef sale (*ređa čaše pred goste*):

– Od naše kuće ... Naš konjak, šest-devet. (*Sipa redom konjak.*) Gospodo, uzdravlje!

Gosti:

– Uzdravlje, uzdravlje! Živeli!

Svetlo se polako gasi. Restoran, gosti u restoranu – sve se gubi u tami.

Pauza

Dopire žamor ulice.

Zatamnjen prostor, sa obe strane pozornice polako se ukazuju blago osvetljene visoke, kitnjaste, barokne fasade koje okružuju trg Grote Markt.

Bauman, nesigurnog koraka ide preko pozornice, zastaje. Žamor ulice pojačava se.

Bauman (*prezrivo, okrenut publici*):

– Evo, na trgu Grote Markt tiska se nepregledna masa – ustalasana, unezverena, oznojena svetina (*pokazuje rukom ispred sebe*), u poderanim, oklembješnim farmerkama, s psećim ogrlicama oko mršavih vratova i uzicama oko debelih vratina (*hvata se za vrat*), s tetoviranim ručerdama, i ... (*pokazuje na svoju obuću*) ... odrešenim cipeletinama na krivim nogama, s čiodama na obrvama i zihernadlama u nozdrvama, (*hvata se za uši*) na ušima ... Ta gomila ... (*širi ruke oko sebe*) ... što bazdi na pivo i na luk, na hamburgere i na kečap, na užegli čips i bajate zemičke, na rastopljeni lažni sir, na picu na parče, na vlažan, na preklopima pocepani karton, na zgužvan, mastan papir, na ulične kobasice i na senf, na loše cigarete, (*odmahuje*) na koka-kolu, na jeftine parfeme i kokice, dovikuju se na kojekakvim režećim jezicima, sikću na kojekakvim štekćućim na kojekakvim pištećim na kojekakvim praštećim na kojekakvim razdrobljenim na kojekakvim blejećim jezicima, grokću i mekeću, dernjaju se i skiće, i u polutama kolutaju njihove oči zelene i crne i plave, prejako našminkane i pogrešno našminkane i nenašminkane, s kesastim podočnjacima na upalim obrazima, krmeljive i razroke oči željne atrakcija, spektakla, željne golotinje i prostakluka, željne trača i prizemne zabave, željne da se nešto pitaju i da nešto odlučuju, željne para i provoda, željne vila i luksuznih automobila, tih glavurdi nesposobnih i neo-

dlučnih, tih tikvana željnih vrištećih parola i jakih vođa, željnih vlastitih fotografija, spodobе što besomučno snimaju svojim smartfonima i svojim smart-tabletima te kič-motive naokolo, snimaju sebe u sred tog sveopšteg šunda, u tom moru sladunjavo-kiselkaste limunade, i odnekud dopiru zvuci prizemne, operetske muzike, i reflektori drečećih boja pale se, pojačavaju svoj sjaj, smanjuju, gase se oni jedne boje i pale se oni u drugoj, još blesavijoj boji, poigrava svetlost, podrhtavaju senke po balkonima i kolonadama, ispod lukova i svodova, po tornjevima, šarenim zastavama, i baroknim fasadama koje uokviravaju ovaj veliki, pusti, besmisleni prostor. (*Izmučeno.*) Sam sam. Muka mi je. Muka! Kakva zbrka. Veče je propalo, definitivno je propalo. Posle još jedne flaše vina, i još jedne, posle Leonidas-pralina, posle kafe i konjaka oprostio sam se od društva ... nekako mehanički, udrvenjeno, pomalo odsečno, lomatajući rukama, sigurno lomatajući svojim slamnatim rukama, keseći se, sigurno keseći se – a gledao sam da izgledam opušteno i gipko, i dalje ležerno, sasvim normalno – kao da nisam bio ushićen, kao da ranije nisam bio ushićen pa je to onda odlepršalo, iščivilo, izlapilo, zamelo se negde, razvodnilo, presahlo, nestalo, potonulo, otplovilo. A oni? Kao da i oni sami ... Bar nekad. Ili? Ili da? Ili ne? Ali koga je briga? Ko išta pita? Šta ima ko koga još da pita? I šta sad? Niti sam se radovao skorašnjem povratku kući, niti Hamburgu –

nije išlo, nisam mogao – niti sam se mogao radovati svom hotelu, ovde u Briselu, i onoj svojoj, sada praznoj, pustoj sobi. Ničega nije bilo da bi se moglo radovati. Ničega. Ičega – ničega. Tako je to. Dešava se. Dešava.

Pauza

U pozadini, iza Baumana prolazi Izabel.

Bauman (*tužno*):

– A tamo u Brižu? Možda se tamo neko raduje svom budućem detetu. Neka buduća majka. Neki budućí otac. Svom detetu? Dešava se. Šta je meni večeras? Žakov sladunjavo-kiseli burgundac? One slinave školjke? Bljutavi mirisi? Oni blesavi razgovori? I još jedan burgundac, ili dva? (*Vadi mobilni telefon, zagleda ekran.*) Bolje što se Izabel ne javlja na moje telefonske pozive, bolje što ona ne odgovara na moje smušene poruke, bolje da prestanem s tim, s njom, s nama. Bolje! Neko drugi bi se radovao da se sve završi tako ... lako, jednostavno, bez kondoma, slatko – ipak bez komplikacija, bez posledica, bez obaveza, bez teatralnih nastupa. Bez pretnji i bez suza. U tišini. (*Ljutito.*) Kakva zbrka, kakav nered! (*Baci dole svoj mobilni telefon.*) Vražji Brisel, vražje dagnje, muka mi je od njihovog mirisa, muka od njihove boje, povraća mi se.

Bauman odlazi u stranu, tamo gde je tamnije. Vadi kesicu belog praha, otvara je i sipa prah preko kažiprsta.

Bauman (*osvrće se oko sebe*):

– Da neko ne vidi? (*Odmahuje rukom.*) Ah, koga je briga? Koga!? Ko gleda? (*Ušmrkne malo belog praha.*) Uuuuuuu! Dobro je. Sve na svoje mesto. (*Ide do mesta gde je mobilni telefon pao, traži ga, podiže ga sa tla, svetlo na pozornici se pojačava.*) Idemo dalje! Ne treba se osvrutati, ne treba gledati nazad, treba gledati napred, samo napred. Pravo napred. (*Euforično, mašuci telefonom.*) Ide-mo! Dobra je ovo ulica, eno, osmehuje se, osmehuje! Napred!

Izlazi sa pozornice žustrim korakom.

Zavesa

Sadržaj

Vesna Denčić: <i>Svetost porodice</i>	5
<i>Vera</i>	9
Vesna Denčić: <i>Omaž multikulturalnosti</i>	97
<i>Veče u Briselu</i>	101

Vladimir Radić
JEDNA VEDRA DRAMA I JEDNA POMALO TUŽNA
KOMEDIJA

1. izdanje

<i>Recenzent</i>	Vesna Denčić
<i>Glavni urednik</i>	Đorđe Otašević
<i>Korice</i>	Dejana Jovanović
<i>Izdavač</i>	„Alma“, Beograd
<i>Štampa</i>	„Skripta internacional“, Beograd
<i>Tiraž</i>	100
<i>ISBN</i>	978-86-797-477-7

www.alma.rs
www.alma.co.rs
almabg@orion.rs

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

821.163....

RADIĆ, Vladimir

Jedna vedra drama i jedna pomalo tužna komedija /
Vladimir Radić – 1. izd. – Beograd : Alma, 2017 (Beograd :
Skripta internacional). – 179 str. ; 21 cm. – (Biblioteka Savre-
mena književnost / [Alma] ; knj. 223)

Tiraž: 100.

ISBN 978-86-7974-477-7

COBISS.SR-ID 232891660